

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2024

Marianna Klimundová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

(Ne)opomenuté Středomoří. Postoj EU a Frontexu

k migrační krizi

Bakalářská práce

Autorka práce: Marianna Klimundová

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.4.2024

Marianna Klimundová

Bibliografický záznam

KLIMUNDOVÁ, Marianna. *(Ne)opomenuté Středomoří. Postoj EU a Frontexu k migrační krizi*. Praha, 2024. 85 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rozsah práce: 107 874

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá postojem a řešením migrační krize v roce 2015 Evropskou unií a operativní složkou EU, agenturou Frontex. Zároveň analyzuje aktuální situaci v oblasti migrace a reakci EU a Frontexu v roce 2023, a následně tyto dvě období komparuje. Evropská unie byla nucena migrační a azylovou politiku v důsledku migrační krize reformovat, čehož dosáhla v roce 2024. Cílem práce je čtenáři poskytnout ucelený náhled na problematiku migrace v Evropě, jak vývoj z historického hlediska, tak i aktuální situaci. Práce analyzuje jednotlivé kroky, které Evropská unie po vypuknutí krize v roce 2015 provedla, a na to navazují kroky Frontexu. V rámci analýzy práce popisuje veškerá jednání a rozhodnutí Evropské komise, Evropského parlamentu, Evropské rady a Rady EU, včetně jednotlivých rad. Zároveň analyzuje jednotlivé operace agentury. Pro srovnání s aktuální situací monitoruje rok 2023 jak z pohledu EU, tak i z pohledu Frontexu. V závěru shrnuje poznatky z analýzy a nabízí další možné směry, kterými by se dalo zabývat.

Abstract

This bachelor thesis examines the attitude and handling of the migration crisis in 2015 by the European Union and the EU's operational arm, Frontex. It also analyses the current migration situation and the EU and Frontex response in 2023, and then compares the two periods. The European Union has been forced to reform its migration and asylum policy as a result of the migration crisis, which it has achieved in 2024. The aim of the thesis is to provide the reader with a comprehensive view of the migration issue in Europe, both the historical development and the current situation. The thesis analyses the different steps taken by the European Union after the outbreak of the crisis in 2015, followed by the actions of Frontex. As part of the analysis, the thesis describes all the negotiations and decisions of the European Commission, the European Parliament, the European Council and the Council of the EU, including the individual councils. It also analyses the individual operations of the agency. For comparison with the current situation, it monitors the year 2023 from both the EU and Frontex perspectives. It concludes by summarising the findings of the analysis and suggests possible further directions that could be pursued.

Klíčová slova

Migrace, migrační krize, uprchlík, migrant, azyl, Evropská unie, agentura Frontex, Středomoří, lidská práva

Keywords

Migration, migrant crisis, refugee, migrant, asylum, European union, Frontex agency, Mediterranean, human rights

Title

(Un)forgotten Mediterranean. Stand of European union and Frontex agency on the European migrant crisis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Michelu Perottinovi, Ph.D., vedoucímu práce, za jeho čas věnovaný práci a konzultacím, cenné rady a odborné vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	10
1. Teoretický úvod.....	15
1.1. Definice migrace, její členění a jednotlivé přístupy.....	15
1.2. Základní pojmy	17
1.2.1. Uprchlík.....	17
1.2.2. Migrant.....	17
1.2.3. Azyl	18
1.2.4. Legální možnosti získání povolení pobytu v Evropě pro občany třetích zemí.....	19
1.3. Agentura Frontex.....	21
1.3.1. Struktura agentury	21
2. Úvod do problematiky migrace na evropském kontinentě	23
2.1. Historie migrace na evropském kontinentě	23
2.2. Vývoj evropské integrace a volný pohyb osob	25
2.3. Počátek a vyústění migrační krize v roce 2015	28
3. Migrační politika EU a práce Frontexu v roce 2015.....	30
3.1. Vývoj krize v roce 2015 na úrovni EU.....	30
3.1.1. Postoj Evropské komise k migrační krizi.....	32
3.1.2. Postoj Evropského parlamentu k migrační krizi	34
3.1.3. Postoj Rady a Evropská rady k migrační krizi.....	38
3.2. Vývoj krize v roce 2015 na úrovni agentury Frontex	41
3.2.1. Vývoj krize podle agentury.....	41
3.2.2. Řešení krize na úrovni agentury.....	42
3.2.3. Operace.....	43
3.2.4. Transparentnost a informování o situaci ve Středomoří	46
3.2.5. Dodržování základních lidských práv.....	47
3.3. Shrnutí.....	47

4. Migrační politika EU a práce Frontexu v roce 2023	49
4.1. Vývoj migrace v Evropě od roku 2015 do roku 2023.....	49
4.2. Situace migrace ve Středozemním moři v roce 2023	53
4.3. Postoj Evropské unie k migraci v roce 2023	54
4.4. Postoj agentury Frontex k migraci v roce 2023.....	57
4.4.1. Vývoj migrace v roce 2023 podle agentury Frontex.....	57
4.4.2. Práce agentury Frontex v roce 2023	58
4.4.3. Porušování lidských práv v období po vypuknutí migrační krize do roku 2023.	61
4.5. Komparace postoje EU a Frontexu k migraci v roce 2015 s rokem 2023	62
4.6. Shrnutí.....	64
5. Závěr.....	66
Seznam literatury	70
Zdroje.....	72

Úvod

Problematiku migrace zeširoka řešíme dlouhodobě, ale zejména od roku 2015 je to jedno z hlavních témat, které je pro celou Evropu společné. V Evropě se tamní obyvatelstvo s migrací potýká v podstatě už od konce druhé světové války. Ve druhé polovině 20. století vznikají první náznaky společné migrační politiky, která se postupně vyvíjela, až do roku 2015, kdy vypukla migrační krize a Evropská unie musela okamžitě jednat a začít pracovat na lepším systému, aby nátlak v podobě téměř dvou milionu uprchlíků pouze za rok 2015 zvládla. Důležitou roli hraje také agentura Frontex, která se s migrační krizí potýká v první linii.

Migrace je “prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice, spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, případně na trvalo”.¹ Migrace je úzce spjata s vývojem moderních společností.² Ovlivňuje hned několik faktorů – ekonomickou situaci, vývoj trhu, společenskou situaci a nese s sebou i bezpečnostní rizika. V současné době má mnoho forem. Jedna forma migrace je kosmopolitní, kdy migranti cestují první leteckou třídou, spí v luxusních hotelech a jedí vybraná jídla. Ve druhé skupině najdeme oběti vysídlování v důsledku přírodních katastrof, válečných konfliktů a dalších změn podmínek pro život. Migraci je důležité chápat i studovat jako multidimenzionální fenomén, jelikož má mnoho podob a dělení.³

Migrace se řeší a zkoumá z několika úhlů pohledu. Výzkum za posledních několik desítek let je různorodý a zabývá se nejčastěji migračními politikami jednotlivých zemí a mezinárodních organizací, dále jak migrace ovlivňuje společnost a jak se daří imigrantům do společnosti začleňovat. Touto problematikou se zabývá například novinář Douglas Murray v knize Podivná smrt Evropy, ve které se zabývá problematikou migrace komplexně, ale také konkrétně v období migrační krize a jejími důsledky. Migrační krize byla velkým tématem mnoha výzkumů, ve kterých autoři zkoumali postoj jednotlivých zemí, především Německa, Itálie, Řecka, Velké Británie, a jejich řešení krize, možnosti azylu a migrační politiku.

¹ „Slovníček pojmů – Migrace”, Sociologická encyklopedie, viděno 5. březen 2024, <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Migrace>.

² David Henig, „Migrace”, University of Durham (UK), viděno 6. březen 2024, www.antropologie.czu.cz.

³ Henig, „Migrace“.

Dalším tématem spojeným s migrací jsou lidská práva migrantů a zacházení s nimi. To je téma především neziskových organizací a médií, kteří oblast důkladně zkoumají a snaží se situaci zlepšit. Mezi organizace, které se tímto tématem zabývají je Amnesty International, Člověk v tísni, UNHCR, Human Rights Watch a další. V minulosti se studie zabývaly důvody, proč lidé opouštějí své domovy a také se zabývaly jednotlivými teoriemi, kterými by se dala migrace zkoumat. Z nových výzkumů z roku 2024 je zajímavá studie zkoumající spojitost mezi migrací, klimatem a biodiverzitou, a jak změny těchto faktorů na migraci působí. Na to tématem navazuje další výzkum, který se zabývá vlivem migrace na životní prostředí, tvorbu odpadu a udržitelnost, a jak se státy k udržitelnosti v kontextu migrace staví. Tato témata jsou značně důležitá vzhledem k aktuální situaci se změnou klimatu.

V médiích v současnosti rezonuje téma migračního paktu, který v první polovině roku 2024 přijala Evropská unie. Tento pakt je, jak kritizován, tak i přijímán českými politiky, a v kontextu voleb do Evropského parlamentu je to hojně diskutované téma. Na to se pojí i oznámení bývalého ředitele Frontexu Fabrice Leggeriho o kandidování do Evropského parlamentu za krajně pravicovou francouzskou stranu Národního sdružení. Zároveň je kandidát obviněn ze zločinů proti lidskosti a z mučení z doby, kdy byl prezidentem agentury. Případ bude prošetřovat soud.⁴

Bakalářská práce se konkrétně zabývá problematikou migrace na evropském kontinentě. Konkrétně sleduje období migrační krize od roku 2015 a migraci v roce 2023, analyzuje řešení krize na úrovni Evropské unie a operativní složky unie, agentury Frontex. Pro kontext popisuje vývoj migrace a důležité body vývoje migrační politiky EU od roku 2015 do roku 2023. Na závěr tyto dvě období komparuje.

Cílem bakalářské práce je analyzovat migrační a azylovou politiku Evropské unie od počátku migrační krize v dubnu v roce 2015. Zjištění, jak EU postupovala, na jaké problémy se zaměřila a jaká řešení navrhla, následně srovnat s migrační a azylovou politikou EU v roce 2023, a tím analyzovat proměny migrační a azylové politiky od roku 2015 do roku 2023. V obou obdobích se primárně zaměřuji na migraci ve Středozezemním moři. V práci také srovnávám migrační

⁴ Julia Pascual, „Fabrice Leggeri, numéro trois du RN aux européennes, visé par une plainte pour complicité de crime contre l’humanité“, *Le Monde.fr*, viděno 23. duben 2024, https://www.lemonde.fr/societe/article/2024/04/23/fabrice-leggeri-numero-3-du-rn-aux-europeennes-visé-par-une-plainte-pour-complicité-de-crime-contre-l-humanité_6229453_3224.html.

trendy těchto dvou období a popisují průběh a proměny migrace mezi rokem 2015 a rokem 2023. Metoda zkoumání, kterou v práci používám je diachronní srovnání, kdy porovnávám proměny a vývoj problematiky v určitém čase.

V rámci EU se zaměřuji na práci agentury pro pohraniční a pobřežní stráž, a operativní složku EU, Frontex. Zkoumám, jak agentura pracovala a jaké postupy a operace použila v roce 2015 a v roce 2023, následně je srovnávám. Zajímavá mi přišla kritika agentury, především na lidskoprávní oblast a její porušování. Tuto problematiku v práci také rozvádím. Téma migrace zásadně mění společnost a Evropu, která se tváří být otevřená pro všechny, kteří potřebují azyl a hledají bezpečí. Je to ale tak, jak se EU snaží prezentovat? Zvládla uprchlickou krizi tak, jak slibovala? Je migrace pro Evropu prospěšná, když její populace stárne, a díky migrantům se zajistí potřebná pracovní síla?⁵ Migrace je věčné téma, které bude Evropu provázet, vzhledem k aktuálním nepokojům a konfliktům v Africe a východní Asii, ještě dlouho. Proto je důležité se o problematiku zajímat a řešit ji.

Bakalářská práce je založena na deskriptivní metodě obsahových analýz oficiálních dokumentů a prohlášení Evropské unie a jejích jednotlivých institucí, tiskových zprávách, novinových článcích a oficiálních dokumentů agentury Frontex, a následném diachronním srovnáním. Dokumenty čerpám z oficiálních zdrojů a webových stránek EU. V případě Frontexu jsem požádala o přístup do databáze všech dokumentů a publikací agentury. Metoda, kterou používám v poslední části práce, je komparace. V této části komparuji zjištění z první a druhé části práce. Celá práce je postavena na třech výzkumných otázkách: Jak řešila Evropská unie migrační krizi v letech 2015 a 2023? Jakou hrála roli agentura Frontex během migrační krize od roku 2015 a jaká byla odezva EU v plnění role Frontexu? Čím se odlišuje postoj EU a Frontexu k migraci v 2015 a v roce 2023?

V teoretickém úvodu vysvětluji základní pojmy spojené s migrací, rozdíl mezi uprchlíkem a migrantem, legální cesty, jak se do Evropy dostat. K této části jsem využila oficiální dokumenty EU, národních institucí a neziskových organizací. Využila jsem také studie, které se migrací zabývají a vysvětlila jsem pojmy, dělení a teorie týkající se přímo migrace.

⁵ „EU stárne, potřebuje o milion legálních přistěhovalců ročně víc, řekla eurokomisařka - Echo24.cz“, Echo24, viděno 2. března 2024, //echo24.cz/a/HrQEf/zpravy-svet-eu-potrebuje-o-milion-legalnich-migrantu-vice.

V další části obecného úvodu představuji agenturu Frontex, vysvětluji její práci a strukturu. Informace o agentuře jsem čerpala z jejich oficiální příručky.

V úvodu práce popisuji historii migrace a migrační trendy na evropském kontinentě. Detailněji popisuji období od konce 2. světové války až do začátku migrační krize. V této části pracuji se zdroji jako jsou novinové články, již zpracované studie a kniha *Migration en Méditerranée* od Claude Gérarda, která mi dala základ k tématu migrace ve Středozezemním moři. Kromě sledování relevantních médií jsem obecný přehled o problematice migrace získala také díky knize *Podivná smrt Evropy* od autora Douglas Murray.

Pro zasazení politiky EU do kontextu migrace nastiňuji integrační proces v Evropě od Evropského společenství až po vznik a vývoj EU. Popisuji jednotlivé smlouvy a to, jak změnily a podpořily volný pohyb osob a migraci. K této části používám již zpracované studie a oficiální dokumenty EU.

V poslední části úvodu popisuji, jak migrační krize vyústila, její příčiny a problematiku, kterou s sebou nese, včetně bezpečnostních hrozeb.

V první části bakalářské práce analyzuji migrační politiku Evropské unie v období od 23. dubna roku 2015, kdy vyústila migrační krize, až do konce roku 2015. K analýze využívám oficiálních zdrojů Evropské unie, které jsou dostupné na webových stránkách jednotlivých institucí EU. Postupně jsem prošla veškerá zasedání týkající se migrace Evropské komise, Parlamentu, Rady a Evropské rady a analyzuji výsledná prohlášení, programy, přijaté balíčky, rozhodnutí, jednotlivá přijatá opatření a tiskové zprávy shrnující všechny schůze a zasedání. Díky tomuto kroku jsem zjistila, jak se Evropská komise k migrační krizi postavila, jak postupovala a jaká navrhla řešení, kolik vydala financí a kolik času jí věnovala. Beru ohled i na postoj poslanců v Evropském parlamentu.

V dalším bloku první části bakalářské práce analyzuji práci agentury Frontex v období od 23. dubna roku 2015, kdy vyústila migrační krize, až do konce roku 2015. K vypracování této části využívám oficiální dokument Frontexu *2023 In a Brief*, ve kterém analyzuje a popisuje celý rok 2015. Dokument je velmi obsáhlý a popisuje každý krok a operaci, kterou Frontex vykonal. Jelikož Frontex slouží také jako informační služba a celou situaci ve Středozezemním moři dopodrobna popsal, využila jsem i toto do mé práce.

V druhé části bakalářské práce jako první popisují situaci v roce 2023 a jak k ní došlo. Pro kontext popisují i dobu mezi rokem 2015 a rokem 2023. Poté analyzují migrační politiku EU v roce 2023, k analýze využívám opět oficiální dokumenty EU dostupné na webových stránkách jednotlivých institucí. Oproti roku 2015 je dokumentů podstatně méně, ale rok 2023 je významný tím, že se EU významně přiblížila k přijetí paktu o migraci a azylu, na kterém pracovala od začátku migrační krize v roce 2015.⁶

V druhém bloku druhé části analyzují práci Frontexu za rok 2023. K analýze opět využívám oficiálních dokumentů, publikací agentury a tiskových zpráv. Dokumentů bylo výrazně méně než v roce 2015, kdy Frontex vydal analýzu, která měla 70 stránek. V roce 2023 měl oficiální dokument jen čtyři strany, ostatní informace byly na webové stránce, nebo v databázi všech dokumentů agentury. Jelikož jsem zkoumala nedávné období, nebylo k dispozici velké množství dokumentů. Využívala jsem také články ze zahraničních médií a Voxpotu, především k problematice porušování lidských práv.

V závěru druhé části komparuji rok 2015 s rokem 2023 z pohledu migračních trendů, Evropské unie, tak i agentury Frontex. Ke srovnání využívám svých poznatků z předešlých kapitol mé bakalářské práce.

V závěru práce zodpovídám výzkumné otázky a potvrzuji, či vyvracím hypotézy, které jsou: Frontex se z prvotního působení jen u řeckých hranic s Tureckem rozšířil i na hranice dalších států u Středozemního moře. Dále, Evropská unie a její instituce budou v roce 2023 připravenější a budou rychleji reagovat na nárůst uprchlíků než v roce 2015, protože už bude připravena na nárůst a bude mít k dispozici potřebné nástroje z roku 2015, i když v tomto roce nástroje měla v podobě operací, ale nebyla připravena. Poslední hypotézou je, že Evropská unie bude muset spolupracovat s aktéry jako je Turecko a Libye, aby zabránila masivní migraci do Evropy. Tím shrnu celkový výsledek bakalářské práce a také představím další perspektivy, jak by se dalo na migraci nahlížet a jak by se migrace dala dále zkoumat.

⁶ „Pakt o migraci a azylu“, Consilium Europa, viděno 28. ledna 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/>.

1. Teoretický úvod

V této části práce vysvětlím základní pojmy, které se týkají migrace. Jako první definuji termín migrace, jednotlivé teoretické přístupy zkoumání a jaká existují členění. V další části vysvětlím pojmy jako je uprchlík, migrant, azyl, jaké jsou legální cesty získání pobytu v členských zemích EU a představím agenturu Frontex.

1.1. Definice migrace, její členění a jednotlivé přístupy

Slovo migrace má původ v latinském slově *migratio*, což znamená *stěhování, přestěhování (se)*. V sociálně vědním diskurzu se pojmem migrace chápe jako studium pohybu, stěhování či přesídlování lidí. První autor, který se studiem migrace zabýval byl v roce 1885 E. G. Ravenstein, který přišel se studií *The Laws of Migration*. Po rozsáhlé migraci Evropanů do USA se migrací, a především tímto fenoménem zabývala Chicagská sociologická škola. Další, kdo se věnoval migraci byla Manchesterská škola. Zaměřila se na výzkumy spojené s urbanizací, migrací a sociálními změnami v oblastech tzv. Měděného pásu (oblast v jižní Africe v okolí Zambie a Zimbabwe) a zkoumali procesy detribalizace (tj. migrace jedinců z lokálních kmenových struktur a jejich přesun do měst).⁷

Mezinárodní organizace pro migraci si vymezila několik oblastí studia migrace:

- Pracovní migrace
- Sjednocování rodin
- Migrace a bezpečnost
- Nelegální migrace
- Práva migrantů
- Zdraví a migrace
- Integrace
- Migrace a rozvojová studia

Typologie migrace je rozdělena podle několika kritérií. První kritérium je lokalizace – migrace může být mezinárodní (migrace mezi státy), nebo interní (migrace uvnitř státu). Druhé

⁷ Henig, „Migrace“.

kritérium je kritérium příčiny – dobrovolné přemístění (za účelem studia, práce, nebo sjednocení rodin) a na druhé straně nedobrovolné přemístění (z politických, náboženských, environmentálních, a dalších důvodů).⁸

K migraci jednotliví autoři přistupovali odlišně. V 60. letech autoři Donald J. Bogue, později Clifford J. Jansen a Everett S. Lee rozpracovali teorii Push – Pull. Zaměřili se na to, co ovlivňuje rozhodování lidí migrovat. Podle nich ovlivňují lidi negativní tzv. push faktory, které představují málo pracovních míst, nebo nízká kvalita života. Lidi ale musí ovlivnit i pozitivní tzv. pull faktory, které je nakonec k migraci přesvědčí. Další přístupy jsou neoklasická teorie, podle které se migranti rozhodují podle stavu pracovního trhu, z toho vychází ekonomická migrace i teorie dvojího trhu. Dále je teorie světového systému, která vidí příčiny migrace v historickém uspořádání tržních vztahů. Předposlední teorie je teorie sítí, která je výtvozem Manchesterské školy, a vysvětluje rozhodnutí k migraci na základě známostí v cílové destinaci, které bere jako “záchrannou síť”. Poslední rozvedenou teorií, je institucionální teorie. Ta zkoumá procesy spojené s migrací, vytváření institucí a jejich řízení migrace.⁹

Zkoumání migrace a teorie, které migraci vysvětlují, se stále vyvíjejí a posouvají. Migrace byla zprvu zkoumána pouze z ekonomického hlediska, ale v poslední době je chápána i ze sociálního hlediska.¹⁰

⁸ Henig, „Migrace“.

⁹ Henig, „Migrace“.

¹⁰ Henig, „Migrace“.

1.2. Základní pojmy

V kontextu migrační krize je důležité vysvětlit si základní pojmy, jako uprchlík, migrant, ekonomický migrant, nebo žadatel o azyl. Důležité je především odlišit uprchlíky od migrantů, jelikož se ve veřejném prostoru tato označení často zaměňují, ale z právního hlediska je mezi nimi zásadní rozdíl.¹¹

1.2.1. Uprchlík

Definiční znaky uprchlíka určuje ženevská úmluva.¹² Uprchlíci jsou lidé, kteří jsou chráněni mezinárodním právem. Zpravidla se nacházejí mimo svou zemi původu kvůli pronásledování, konfliktu, násilí nebo jiných okolností, které vážně narušily veřejný pořádek v jejich zemi původu. Z tohoto důvodu byli nuceni překročit hranice své země, hledali bezpečí v jiném státě, potřebují mezinárodní ochranu a stávají se mezinárodně uznávanými „uprchlíky“. Tímto mají zaručenou pomoc států, UNHCR (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky) a dalších organizací.¹³ Uprchlíci mohou podat žádost o azyl pouze v zemi, ve které se právě nacházejí.¹⁴ Obecně si státy určují samy pravidla pro přiznání národního statusu azylanta. V případě uprchlíka je to odlišné, jelikož se státy musí řídit Ženevskou úmluvou (1949), Úmluvou o právním postavení uprchlíků (1951) a Newyorským protokolem (1967).

1.2.2. Migrant

Migranti jsou dle definice OSN „osoby, které pobývají mimo zemi svého původu déle, než jeden rok“.¹⁵ Jsou také chráněni, a to mezinárodním právem lidských práv. Tato ochrana by jim měla zaručit bezpečí, měla by je chránit před nucenou prací, otroctvím a vykořisťováním. Pokud lidé opouštějí zemi kvůli přírodní pohromě, hladomoru nebo extrémní chudobě, mezinárodní právo je považuje za migranty, a ne za uprchlíky.¹⁶

¹¹ „Uprchlíci“ a „migranti“, UNHCR Česká republika, viděno 6. března 2024, <https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html.html>.

¹² „Slovníček pojmů – Aktuální informace o migraci“, MVČR, viděno 6. března 2024, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

¹³ UNHCR Česká republika, „Uprchlíci“ a „migranti“.

¹⁴ „How to Seek Asylum“, UNHCR Northern and Eastern Caribbean, viděno 6. března 2024, <https://help.unhcr.org/caribbean/asylum/https%3A%2F%2Fhelp.unhcr.org%2Fcaribbean%2Fasylum%2F>.

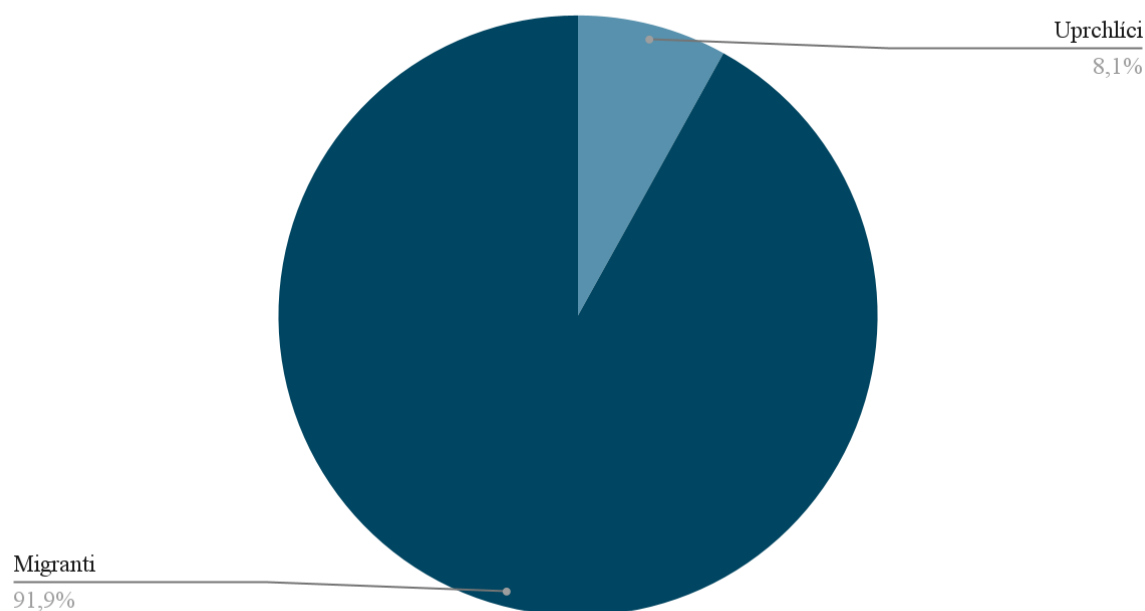
¹⁵ „Migrace – terminologie“, Amnesty Česká republika, viděno 6. března 2024, <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>.

¹⁶ UNHCR Česká republika, „Uprchlíci“ a „migranti“.

Ekonomický migrant je cizinec, který dobrovolně opustil svou zemi s cílem zlepšit si své ekonomické postavení. Tento důvod není důvodem pro udělení mezinárodní ochrany.

Graf 1: Migranti vs. uprchlíci (2015)

Migranti vs. uprchlíci (2015)

zdroj: Data World Bank¹⁷

1.2.3. Azyl

Azyl je “ochranný status, který stát uděluje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s rizikem jejího pronásledování z důvodů přesně vyjmenovaných v mezinárodních i národních právních nástrojích”.¹⁸

Azylant je cizinec, kterému byl udělen azyl.¹⁹ Právo požádat o azyl je jedno ze základních lidských práv.²⁰

¹⁷ „International migrant stock, total | Data”, Data World Bank, viděno 6. března 2024, https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.TOTL?name_desc=false.

¹⁸ MVČR, „Slovníček pojmů – Aktuální informace o migraci“.

¹⁹ MVČR, „Slovníček pojmů – Aktuální informace o migraci“.

²⁰ „Všeobecná deklarace lidských práv - Čl. 14”, United Nations, viděno 6. března 2024, https://mzv.gov.cz/file/3156327/Vseobecna_deklarace_lidskych_prav.pdf.

Evropská unie má jednotný azylový systém a prezentuje se, jako útočiště pro lidi procházející před persekucí a nebezpečím z jejich rodné země. Právo na azyl je zakotveno už v Ženevské úmluvě z roku 1951. Všechny členské státy by měly zaručit bezpečí všem uprchlíkům. Ve všech státech musí mít uprchlík stejné podmínky, procesy musí být férové a není přípustné špatné zacházení.²¹

Celý systém se zakládá na pěti legislativních nástrojích (Směrnice o azylovém řízení, Směrnice o podmínkách přijímání uprchlíků, Kvalifikační směrnice, Dublinské nařízení, Nařízení o systému EURODAC) a Evropské azylové agentuře.²²

Směrnice o azylovém řízení obsahuje celý proces žádosti o azyl, včetně jak žádost podat, jak bude posuzována, jakou pomoc žadatel dostane, jak se odvolat, nebo jak řešit opakované žádosti. Směrnice o podmínkách přijímání zajišťuje správný přístup k žadatelům o azyl v době, kdy čekají na vyřízení své žádosti, tedy aby měli přístup k ubytování, stravě, zdravotní péči, či zaměstnání. Kvalifikační směrnice stanovuje důvody pro přiznání mezinárodní ochrany. Dublinské nařízení říká, že především členský stát nese odpovědnost za posouzení žádosti. Díky systému EURODAC se v EU začalo pracovat s databází otisků prstů azylantů.²³

V roce 1999 Evropská unie založila Společný evropský azylový systém (SEAS), který zaručuje společnou azylovou politiku členských států a zahrnuje všechny fáze řízení o mezinárodní ochraně.²⁴ V roce 2011 byl v EU zřízen Evropský podpůrný azylový úřad (EASO) pro podporu států v otázce azylu, provádění společného azylového systému a pomoc v případě nátlaku.²⁵

1.2.4. Legální možnosti získání povolení pobytu v Evropě pro občany třetích zemí

Legální migranti se mohou dělit do tří skupin. První jsou legálně přijatí imigranti, kteří se v zemi usadí natrvalo a jsou přijímáni podle vládních imigračních programů, včetně přijetí rodinných příslušníků v rámci slučování rodin. Druhou skupinou jsou legálně přijatí dočasní

²¹ „Common European Asylum System”, European Commission, viděno 7. března 2024, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en.

²² European Commission, „Common European Asylum System”.

²³ Kateřina Bendová, „Azylová a imigrační politika Evropské unie”, Stálá kancelář Jihočeského a Královéhradeckého kraje v Bruselu 2021, viděno 7. března 2024, <https://www.khk.cz/assets/krajeveu/staz/zav-prace/Zaverecna-prace--Katerina-Bendova.pdf>.

²⁴ European Commission, „Common European Asylum System”.

²⁵ „Mezinárodní ochrana – Aktuální informace o migraci“, MVČR, viděno 7. března 2024, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

imigranti, která zahrnuje sezónní migranty, kteří jsou vázáni k určité smlouvě a po ukončení (okolo dvou let) se musí vrátit zpět. Třetí skupinou jsou dočasné legální imigranti s vyšší kvalifikací, kteří se stěhují v rámci mezipodnikových dohod, studijních stáží a dalších podobných případů.²⁶

Pokud lidé ze třetích zemí migrují do EU za prací, existuje pro ně několik legálních cest, jak se do Evropy dostat. Pracovní povolení mohou získat třemi způsoby: modrou kartou, jednotným povolením a získáním statusu dlouhodobě pobývajícího rezidenta EU. Modrá karta umožňuje občanům zemí mimo EU žít a pracovat ve státě EU, pokud mají vysokoškolský titul nebo rovnocennou kvalifikaci. Aby mohli modrou kartu obdržet, musí mít nabídku, která splňuje mzdový limit. Držitel modré karty s sebou může přivést i rodinné příslušníky a využívat jí může čtyři roky s tím, že je možné ji prodloužit.²⁷

Pokud občan země mimo EU nespĺňuje podmínky pro obdržení modré karty, může zažádat o jednotné povolení k pobytu a práci na území členského státu. Jednotné povolení je kombinované pracovní povolení a povolení k pobytu, které ustanovuje směrnice z roku 2011. Toto povolení vydává země EU, ve které bude občan třetí země pracovat a žít. Maximální doba, na kterou se povolení vydává jsou dva roky. Jednotné povolení je určeno pro pracovníky mimo EU, jejich rodiny, studenty s prací, sezónní pracovníky a uprchlíky. Pro osoby, které čekají na vyřízení žádosti o azyl není možné zažádat o jednotné povolení.²⁸

Existuje také projekt partnerství EU pro talentované pracovníky, který umožňuje občanům z partnerských zemí studovat, pracovat, nebo se odborně vzdělávat v zemích EU.²⁹ EU spolupráce a plánuje navázat spolupráci se státy v Asii a Africe. S tímto projektem se váže i kritika. Když EU naláká kvalifikované a talentované pracovníky do Evropy, budou chybět ve třetích zemích.³⁰

²⁶ Kateřina Bendová, „Azylová a imigrační politika Evropské unie“.

²⁷ „Stěhování se za prací: Jak zlepšit právní možnosti práce v EU?“, Evropský parlament, viděno 7. března 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/cs/article/20230413STO79903/stehovani-se-za-praci-jak-zlepsit-pravni-moznosti-prace-v-eu>.

²⁸ Evropský parlament, „Stěhování se za prací: Jak zlepšit právní možnosti práce v EU?“.

²⁹ „Talent Partnerships“, European Commission, viděno 7. března 2024, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/talent-partnerships_en.

³⁰ „Přilákání kvalifikovaných a talentovaných pracovníků do EU – Otázky a odpovědi“, Kurzy.cz, viděno 7. března 2024, <https://www.kurzy.cz/zpravy/647553-prilakani-kvalifikovanych-a-talentovanych-pracovniku-do-eu-otazky-a-odpovedi/>.

Další možností, jak legálně pracovat a žít v zemi Evropské unie je získání statusu dlouhodobě pobývajících rezidenta v Evropském společenství. Tento status umožňuje osobám ze zemí mimo EU pobývat a pracovat v EU po neomezenou dobu. Tento status je platný od roku 2003 a po jeho udělení se pracovník může volně pohybovat a pracovat v rámci EU.³¹ Požádat o něj však může po splnění několika podmínek: musí splnit pět let nepřetržitého pobytu na území EU, nesmí se dopustit narušení veřejného pořádku, ohrožení bezpečnosti státu nebo jiného členského státu a musí prokázat zajištění prostředků k trvalému pobytu na území.³²

1.3. Agentura Frontex

Frontex je Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž, a operativní složka Evropské unie, která slouží členským státům EU a zemím přidruženým k Schengenu při správě a ochraně vnějších hranic, kontroluje trestnou činnost na vnějších hranicích. Funguje také jako zpravodajská služba, která sdílí informace se členskými státy a sousedními státy mimo EU, které jsou postiženy migrací, šíří mezi nimi odborné znalosti a spolupracuje s nimi. Mezi nejpodstatnější úkoly Frontexu patří ostraha vnějších hranic, boj proti přeshraniční trestné činnosti a pomoc při návratových operacích. Úředníci Frontexu blízce spolupracují s vnitrostátními orgány, což zefektivňuje práci agentury. Buduje kapacity členských států i kapacity na úrovni EU jako nástroje pro řešení výzev. Její vizí je posílit evropský prostor z hlediska svobody, bezpečnosti a práva. Agentura věnuje pozornost především právu na azyl, mezinárodní ochraně a zásadě nenavracení.³³ Agentura byla založena v roce 2004.³⁴

1.3.1. Struktura agentury

Jedním z vysoko postavených orgánů Frontexu je správní rada, která schvaluje rozpočet, ověřuje jeho plnění, jmenuje výkonného ředitele a jeho zástupce a zajišťuje transparentnost rozhodovacích procesů agentury. Schází se pětkrát do roka a je složena ze zástupců nejvyšších představitelů pohraničních orgánů 26 členských států EU, dvou členů Evropské komise

³¹ Evropský parlament, „Stěhování se za práci: Jak zlepšit právní možnosti práce v EU“.

³² „Právní postavení dlouhodobě pobývajících rezidenta v Evropském společenství“, Portál veřejné správy, viděno 7. března 2024, <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/priznani-pravniho-postaveni-dlouhodobepobyvajiciho-rezidenta-v-evropskem-spolecenstvi-na-uzemi-S7524>.

³³ Frontex, „Frontex general report 2015“, Frontex Publications 2016, viděno 10. leden 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2819/2924>

³⁴ „Co je to Frontex?“, Frontex, viděno 18. ledna 2024, <https://www.frontex.europa.eu/cs/o-nas/co-je-to-frontex-/>.

a zástupců Islandu, Lichtenštejska, Norska a Švýcarska, jelikož to jsou země přidružené k Schengenu.³⁵ Výkonný ředitel agentury je odpovědný správní radě a má pod sebou dva odbory – Odbor operací a Odbor budování kapacit. Důležitou pozici má úředník pro otázky základních práv a inspektor ochrany údajů. O administrativní, finanční a právní záležitosti se stará Správa organizace. Výkonný ředitel má své tiskové oddělení a styčnou kancelář v Bruselu.

³⁵ „Správní rada“, Frontex, viděno 22. ledna 2024, <https://www.frontex.europa.eu/cs/o-nas/spravni-rada/>.

2. Úvod do problematiky migrace na evropském kontinentě

V této části popisují historii migrace v Evropě, s ní spojenou evropskou integraci, která pohyb osob na kontinentě výrazně ovlivnila a nastiňují vyústění migrační krize a rizika spojená s masovou neregulérní migrací.

2.1. Historie migrace na evropském kontinentě

Migrační trendy se postupem času mění. Následující tři kapitoly pojednávají o podobách a průběžných změnách v migračních trendech, a o vývoji integrace na evropském kontinentě od roku 1945, tedy po druhé světové válce, až po počátek migrační krize v roce 2015. Tento přehled nastíní to, co migrační krizi předcházelo.

Migrace je pro lidstvo přirozená věc a na evropském kontinentě má dlouhou historii. Stojí za ní různé příčiny – změna podmínek pro život v podobě přírodní katastrofy, politických a ekonomických změn, nebo války. Stejně tak může mít různé podoby – lidé migrují uvnitř státu nebo přes mezinárodní hranice jako jednotlivci, rodiny, nebo spíše v historii jako národy. K těm významnějším historickým migračním tokům na území Evropy se řadí řecká kolonizace, stěhování národů, křížové cesty, později stála za migrací kolonizace. V průběhu let se proměnil trend na migraci jednotlivců a rodin a hlavní příčinou migrace se stává ekonomický důvod.³⁶

V kontextu moderní historie ovlivnila migraci ve 20. století první a druhá světová válka. Po roce 1945 se v rámci poválečného uspořádání na území Evropy měnily hranice států a Evropu rozdělila studená válka na dvě části – východní a západní.³⁷ Tyto události ovlivnily především vnitřní migraci. V důsledku války a politických dohod se na evropském kontinentě přesídlilo 31 milionu lidí, byli mezi nimi Němci, Poláci, Češi, Slováci, Rusové, Ukrajinci, Bělorusové, Litevci, Maďaři, Židé a další národnostní skupiny. Významně bylo postiženo Německo, kde lidé hromadně emigrovali jak z východní, tak i ze západní části, dále pak Polsko, kde došlo k přesunům mezi novými hranicemi, a další státy střední a východní Evropy jako Československo, Rumunsko, Jugoslávie, Bulharsko a Maďarsko.³⁸

³⁶ Gérard Claude, „Migrations en Méditerranée“ (Ellipses, 2002) 1-20.

³⁷ „Třicet milionů migrantů. Po válce Evropa zažila stěhování národů“, Česká televize, viděno 23. únor 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/tricet-milionu-migrantu-po-valce-evropa-zazila-stehovani-narodu-49912>.

³⁸ Česká televize, „Třicet milionů migrantů. Po válce Evropa zažila stěhování národů“.

Po válce začal narůstat počet migrantů mimoevropského původu, kteří na kontinent zavítali především díky ekonomickému růstu západoevropských zemí. Na počátku 60. let se výrazně zlepšila ekonomická situace Francie a Německa a tím poskytli jako první pracovní příležitosti pro obyvatele Itálie, Španělska a Portugalska, kde byla nezaměstnanost vysoká. Po zlepšení situace v těchto třech zemích se původ migrantů přesunul k Maroku, Turecku a Jugoslávii. Poválečnou migraci podpořila také dekolonizace, po které se do Evropy stěhovali migranti z Alžírsko, Indie, Pákistánu, Indonésie a dalších asijských či afrických zemí.³⁹ V roce 1973 došlo ke stagnaci migrace kvůli první ropné krizi, která způsobila krizi ekonomickou a otřásla hospodářskou situací západních zemí.⁴⁰

Ze začátku 70. let západoevropské státy přijaly restriktivní imigrační politiku, což ale nesnížilo počet lidí, kteří do západní Evropy emigrovali. Od roku 1980 do roku 1990 přišlo do Evropy okolo 1 milionu migrantů. V následujícím desetiletí se tento počet zdvojnásobil.⁴¹

Každá hostující evropská země měla odlišnou migrační politiku a uzpůsobovala ji tamní ekonomické situaci a aktuálním migračním trendům. Příkladem je Francie, která po druhé světové válce přijala novou právní normu, která měla přistěhovalecům pomoci, protože při rekonstrukci země byl nutný velký počet pracovníků. V 50. a 60. letech, až do poloviny 70. let, kdy začala ropná krize, Francie přijala velké množství pracujících migrantů, kterým následně umožnila příchod i jejich rodin, čímž se změnil důvod migrace z ekonomického na slučování rodin, jelikož mít rodinu je základní právo.⁴² Během ropné krize v roce 1973 došlo k ukončení všech programů pracovní migrace a v reakci na to vzrostla migrace na základě rodinných vazeb a nelegální migrace. Poté se postoj k migraci měnil podle politických stran u moci.⁴³

Pád komunismu byl dalším historickým mezníkem ve vývoji migrace, kdy byl v roce 1989 po pádu Berlínské zdi přisun uprchlíků z východní do západní Evropy. Tato vlna nebyla

³⁹ Klaus Bade, „Migration in European history”, (John Wiley & Sons, 2008).

⁴⁰ „Ropná naleziště a ropné šoky“, Český rozhlas, viděno 23. únor 2024, <https://plus.rozhlas.cz/ropna-naleziste-a-ropne-soky-8636949>.

⁴¹ Hooghe, M., Trappers, A., Meuleman, B., & Reeskens, T., „Migration to European Countries: A Structural Explanation of Patterns, 1980–2004”, *International Migration Review*, 42(2), 476–504, 2008, <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2008.00132.x>.

⁴² Martine Durand a Georges Lemaître, „La politique migratoire française à un tournant“, *Économie internationale* 108, č. 4 (2006), 115–37, viděno 23. únor 2024, <https://doi.org/10.3917/eoi.108.0115>.

⁴³ Hana Vitnerová, „Srovnání francouzského a britského přístupu k integraci přistěhovalců”, *Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií*, 2008, viděno 25. únor 2024, <https://dodo.is.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/115787/130094677.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

západními státy moc oblíbená. Po pádu železné opony se z východní do západní části Evropy přesunulo až 15 milionů obyvatel. Emigrovali především kvůli politické situaci, válečným konfliktům v jejich domovských zemích a lepší ekonomické situaci v západní Evropě. Rozpad Jugoslávie v 90. letech způsobil největší nedobrovolné migrace v Evropě od konce 2. světové války. V důsledku válečných událostí doprovázející tento rozpad musely miliony lidí opustit své domovy ve Slovinsku, Chorvatsku, Bosně a Hercegovině, Kosovu a Makedonii.⁴⁴ Po rozšíření EU o státy východní Evropy v roce 2004 migrace na západ ještě více zesílila, protože se řada lidí přestěhovala za lépe placenou práci. Lidé odcházeli nejvíce z Polska, Litvy, Lotyšska a Estonska, a usazovali se především v Německu, Velké Británii nebo Francii.⁴⁵ Obyvatelé západních zemí se přistěhovalců z východu obávali a tato vlna migrace nebyla oblíbená. Báli se, že levnou pracovní silou rozbijí tamní pracovní trh. V západních zemích byla vysoká nezaměstnanost, která stagnovala a tzv. polský “instalátér” měl vzít práci tamním obyvatelům.⁴⁶ To, že je nutné se spojit a spolupracovat, si jednotlivé evropské státy ale začaly uvědomovat už hned po druhé světové válce.⁴⁷

2.2. Vývoj evropské integrace a volný pohyb osob

Evropské státy zasažené světovou válkou byly ekonomicky závislé na USA, což byl další důvod ke vzniku evropské integrace. Až do roku 1952, kdy oficiálně vznikla první celoevropská organizace Evropské společenství pro uhlí a ocel, které mělo na starost dohled, regulaci a kontrolu nad výrobou a obchodováním v Evropě, se tvořily různé spolupráce a společenství, které se odvíjely od vojenských aliancí z dob války. Jednalo se například o Hnutí pro společnou Evropu, Západní unii nebo Organizaci pro evropskou ekonomickou spolupráci. V roce 1949 pak vznikla Rada Evropy.⁴⁸

⁴⁴ Miloš Fňukal, „Dopady migrací ze zemí bývalé Jugoslávie“, 2007, viděno 25. únor 2024, <https://geography.upol.cz/vyzkumne-projekty-2005>.

⁴⁵ „Pád komunismu v grafech: podívejte se, jak změna režimu vylidnila východ Evropy“, Aktuálně.cz, viděno 25. únor 2024, <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/presuny-obyvatelstva-v-evrope-po-padu-komunismu/r~05ab13dae8e311e8b9390cc47ab5f122/>.

⁴⁶ Zdeněk Müller, „Francii straší polský instalátér“, Hospodářské noviny, viděno 25. únor 2024, <https://hn.cz/c1-15976530-francii-strasi-polsky-instalater>.

⁴⁷ „Historie EU a průkopníci evropské myšlenky“, Evropská unie, viděno 10. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_cs.

⁴⁸ Markéta Šuláková, „Evropská unie a problém mezinárodní migrace“, vysoká škola Ambis 2021, viděno 10. leden 2024, https://is.ambis.cz/th/vr9um/Bc_prace_Sulakova_38119.pdf.

Další iniciativou k prohloubení integrace bylo podepsání Římských smluv v roce 1957. Díky těmto smlouvám vzniklo Evropské hospodářské společenství a Evropská agentura pro atomovou energii, které spolu s ESUO tvořily Evropské společenství. EHS mělo za cíl zamezit clu a omezování množství zboží při dovozu a vývozu, zavedení jednotné obchodní politiky vůči třetím zemím, umožnit volný pohyb osob, služeb a kapitálu mezi zeměmi ve Společenství, vytvořit jednotnou hospodářskou politiku, koordinovat národní právní zákony pro fungování společného trhu atd. V roce 1979 vznikl Evropský měnový systém a začal vývoj společné zahraniční politiky.⁴⁹

V roce 1985 byla uzavřena Schengenská dohoda, která se stala základním kamenem pro postupné rušení hranic mezi státy Evropského společenství. Díky ní byly zrušené pasové a celní kontroly na vnitřních hranicích unie.⁵⁰ O rok později byl schválen a v roce 1987 vstoupil v platnost Jednotný evropský akt, který se týkal především jednotného evropského trhu a legislativních záležitostí v oblasti financí a hospodářství. Dále ukotvil postavení Evropského parlamentu a byla přijata Charta základních sociálních práv pracovníků. Ta měla zjednodušit svobodný pohyb a pobyt pracovníků na území Společenství, měla zajistit adekvátní mzdu, svobodný výběr práce a sociální bezpečí.⁵¹ V tom samém roce byl zahájen program Erasmus, který umožnil studentům studium a stáže v zahraničí.⁵²

Integrační proces významně posílila Maastrichtská smlouva, která byla podepsána v roce 1992 a nabyla platnosti v roce 1993. Je zaměřena především na zavedení hospodářské a měnové unie a zavedení jednotné politiky pro bezpečnost a zahraniční věci. Díky ní se EHS oficiálně transformovalo na Evropskou unii a od června roku 1994 mohly do EU vstupovat i státy střední a východní Evropy za předpokladu splnění požadavků, které obsahují stabilní demokratický systém, dodržování lidských práv, tržní ekonomiku a povinnost naplňovat požadavky vycházející z členství v unii.⁵³ Maastrichtská smlouva také ukotvila jednotlivé orgány EU a stanovila jejich pravomoci. Svoboda pohybu a pobytu osob s občanstvím Unie na území EU byla zakotvena také Maastrichtskou smlouvou a následovalo přijetí směrnice 2004/38/ES, která umožňovala svobodný pohyb a pobyt občanů EU a jejich rodinných příslušníků na území

⁴⁹ Markéta Šuláková, „Evropská unie a problém mezinárodní migrace“.

⁵⁰ „The Schengen Agreement – History and the Definition”, SchengenVisaInfo, viděno 10. leden 2024, <https://www.schengenvisa.info.com/schengen-agreement/>.

⁵¹ Markéta Šuláková, „Evropská unie a problém mezinárodní migrace“.

⁵² „Historie Evropské unie 1980–1989”, Evropská unie, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1980-89_cs.

⁵³ Markéta Šuláková, „Evropská unie a problém mezinárodní migrace“.

EU.⁵⁴ V roce 1993 začal fungovat jednotný trh, jehož součástí byl volný pohyb osob, zboží, služeb a peněz. A v návaznosti na to byl o rok později vytvořen Evropský hospodářský prostor. Od roku 1995 je umožněno cestování bez hraničních pasových kontrol v sedmi zemích unie a tím vstupuje v platnost Schengenská dohoda.⁵⁵

V roce 1999 vstoupila v platnost Amsterodamská smlouva, která reformovala orgány EU, aby se Unie mohla rozšířit o další státy východní a střední Evropy – od podepsání Maastrichtské smlouvy se rozšířila o tři státy. Smlouva také zahrnovala změny v legislativě, zmírnění nezaměstnanosti, přizpůsobení se globalizaci, zamezení nelegálnímu obchodu s drogami a boji proti terorismu. Tyto kroky vedly také k posunu ve svobodě pohybu a upevnění bezpečnosti. Díky Amsterodamské smlouvě mají orgány EU pravomoci k vytváření azylové politiky.⁵⁶ K 1. lednu 1999 se v 11 zemích EU zavádí euro.⁵⁷

V roce 2001 vedoucí představitelé EU podepsali Niceskou smlouvu, která měla za cíl reformovat jednotlivé instituce unie tak, aby řádně fungovaly i po rozšíření o další státy. Smlouva vstoupila v platnost v roce 2003. Deset nových států střední a východní Evropy se k Unii připojilo v roce 2004. O tři roky později se počet členských států zvyšuje na 27 po přijetí Bulharska a Rumunska.⁵⁸ Následně se v roce 2013 jako 28. členský stát přidalo Chorvatsko.⁵⁹

V roce 2007 byla podepsána Lisabonská smlouva, která vstoupila v platnost o dva roky později. Lisabonská smlouva pozměňuje předchozí smlouvy. A reformovala EU do demokratičtější a transparentnější podoby. Jednotlivé orgány EU získaly plnou pravomoc jednat samostatně, byly posíleny pravomoci Evropského parlamentu a bylo ustanoveno, že předsedu Komise volí parlament. Zároveň přijali Listinu základních práv Evropské unie jako právně závazný dokument. Tato smlouva měla EU připravit na globální výzvy jako změnu

⁵⁴ „Volný pohyb osob | Fakta a čísla o Evropské unii | Evropský parlament“, Evropský parlament, viděno 31. březen 2024, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/147/volny-pohyb-osob>.

⁵⁵ „Historie Evropské unie 1990–1999“, Evropská unie, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1990-99_cs.

⁵⁶ Markéta Šuláková, „Evropská unie a problém mezinárodní migrace“.

⁵⁷ Evropská unie, „Historie Evropské unie 1990–1999“.

⁵⁸ „Historie EU – 2000–09“, Evropská unie, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2000-09_cs.

⁵⁹ „Historie Evropské unie 2010–2019“, Evropská unie, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2010-19_cs.

klimatu, bezpečnost a udržitelný rozvoj. V roce 2008 nastala globální hospodářská krize, v důsledku které země EU začaly intenzivně spolupracovat v ekonomických záležitostech.⁶⁰

V důsledku ekonomické krize EU založila bankovní unii, aby zajistila větší bezpečnost a spolehlivost bank. EU se vypořádává s migrační krizí, kdy velká spousta lidí opustila svůj domov v důsledků nestability a válek a hledala útočiště v Evropě. Krize vyvrcholila v roce 2015.⁶¹

2.3. Počátek a vyústění migrační krize v roce 2015

Migrační krize v roce 2015 byla největší, jakou Evropa v novodobé historii zažila. Jen za rok 2015 přešlo evropské hranice odhadem nelegálně 1,83 milionů uprchlíků.⁶² Velká část migrantů přešla do zemí EU mořskou cestou. Vstupní zemí se v takových případech staly Řecko, Itálie nebo Španělsko. Uprchlíci pocházeli především z východní Asie a Afriky. Za tím stojí nepokoje v arabských zemích, vojenské převraty a protesty spojené s nespokojeností s tamními režimy. Tyto události nejvíce zasáhly Sýrii a Libyi, odkud pocházelo nejvíce uprchlíků.⁶³

S rostoucím počtem uprchlíků se v evropských zemích zvyšuje také strach z bezpečnostní hrozby, kterou především uprchlíci z arabských zemí představují. Migrace představuje přímou i nepřímou hrozbu, vede k sociálním, kulturním, ekonomickým a politickým změnám, například s sebou přivádí nové sociální uspořádání, ale z čeho jsou největší obavy, je riziko terorismu, organizovaného zločinu, politického extremismu a nelegální migrace. Terorismus je nejvíce obávaná hrozba spojená s migrací, která ohrožuje stabilitu členských států EU. Terorismus je poměrně nová hrozba, kterou nejčastěji páchá nestátní aktér, který jedná nezávisle. Přichází nejen ze zemí mimo EU, ale kvůli muslimským komunitám imigrantů a jejich následovníků i přímo z Evropy. V roce 2015 bylo zaznamenáno rozšíření skupiny Daesh (neboli Islámského státu) na území Bosny a Hercegoviny, Kosova a Albánie, kde se islám začal radikalizovat.

⁶⁰ Evropská unie, „Historie EU – 2000–09“.

⁶¹ Evropská unie, „Historie Evropské unie 2010–2019“.

⁶² „Frontex Risk Analysis Q3 2015“, Frontex, viděno 18. říjen 2023, https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/FRAN_Q3_2015.pdf.

⁶³ Frontex, „Frontex Risk Analysis Q3 2015“.

Největší problém islámského terorismu v Evropě jsou teroristické skupiny, které mají vedení a výcvikové tábory v muslimských zemích a páchají teroristické útoky v Evropě. Dalším problémem, se kterým se Evropa vypořádává je exportování islamistů, kteří pobývají v Evropě a páchají útoky v zemích, jako je Afghánistán, USA nebo Izrael. Dále pak radikalizace evropských muslimů, kteří se po vedení bojů v arabských zemích vrátí do Evropy, kde spáchají útok ve jménu Al-Káidy a dalších teroristických skupin. Všechny tyto kategorie teroristů jsou spojené s migrací a cílem je, zamezit jim pohybovat se mezi zeměmi, například využitím studentských, business nebo turistických víz.⁶⁴ Běženci mohou přicházet s falešnými syrskými pasy a s počtem lidí, kteří do Evropy přicházejí, se ne vždy povede je všechny zkontrolovat, což představuje riziko, ale je chyba na všechny uprchlíky nahlížet jako na teroristy.⁶⁵

Migrační krizi v roce 2015 způsobili především nepokoje v arabských zemích, které přinutily statisíce lidí k přesunu do bezpečné oblasti, kterou se Evropa jeví. Tento migrační trend, kdy do Evropy přecháží lidé v masových počtech z jiného kontinentu, jsme v moderní historii ještě neviděli. Migrace z Afriky se začala více rozvíjet po dekolonizaci, poté nárůstu uprchlíků pomohl ekonomický propad v afrických státech a počátek občanských konfliktů, které jako první nutily občany prchat do okolních států, ale postupem času jich čím dál více přechalo do Evropy. Masový nárůst začal po prvním desetiletí 21. století a vyústil v migrační krizi.⁶⁶ Nátlak, jakým krize působila na Evropskou unii, vedl k rozhodnutí o reformě migrační a azylové politiky.⁶⁷

⁶⁴ Bogdan Grenda, „The Impact of Migration-Related Threats on the Security of European Countries”, WSB University in Poznań 2017, viděno 11. březen 2024, https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/15142/The_%20Impact_of_Migration-Related_Threats_on_the_Security_of_European_Countries.pdf?sequence=1.

⁶⁵ „Uprchlíci jsou bezpečnostní riziko. Nemůžeme ale na ně hledět jako na teroristy, říká šéf Frontexu”, Aktuálně.cz, viděno 11. březen 2024, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/uprchlici-predstavuji-bezpecnostni-riziko-pripousti-sef-fron/r~946c91a6a73811e5b745002590604f2e/>.

⁶⁶ „Václav Krejčí: Migrace z Afriky do Evropy”, Člověk v tísni, viděno 20. březen 2024, <https://www.clovekv tisni.cz/vaclav-krejci-migrace-z-afriky-do-evropy-3303gp>.

⁶⁷ Consilium Europa, „Pakt o migraci a azylu“.

3. Migrační politika EU a práce Frontexu v roce 2015

Od začátku roku 2015 do dubna téhož roku zemřelo ve Středozemním moři přes 1500 osob⁶⁸, jen během dubna se přes 700 osob pohřešovalo a od 1. ledna do 20. dubna téhož roku se podařilo 23 918 migrantům dostat na italské pobřeží. Rozšířilo se nelegální převaděčství, na kterém se mimo jiné podílejí zločinecké skupiny, které jsou napojené na trestnou činnost spojenou s drogami, zbraněmi a terorismem.⁶⁹ V reakci na počátek migrační krize v roce 2015 se Evropská unie a její členské státy zavázaly k tomu, že vytvoří “účinnou, humanitární a bezpečnou migrační politiku EU”, která bude pro všechny členy jednotná.⁷⁰ Cílem této kapitoly je zjistit, jak se Evropská unie migrační krizi v roce 2015 řešila, jak se vyvíjela její migrační politika a jakou roli hrála agentura Frontex.

3.1. Vývoj krize v roce 2015 na úrovni EU

V následující kapitole analyzuji postup řešení krize v Evropské unii, její kroky a prohlášení jednotlivých institucí. Analyzuji postup Evropské komise, Evropského parlamentu, Evropské rady i Rady EU.

Hned na začátku tzv. migrační krize, v dubnu roku 2015 se ve Středozemním moři potopily odhadem dvě lodě s migranty.⁷¹ V reakci na tuto námořní katastrofu, kdy zemřelo několik set migrantů, začala Evropská unie jednat mimořádným zasedáním Evropské rady, které proběhlo 23. dubna 2015. Tato událost sahá do dvou rovin: řešení migrační krize, tedy kontrola migračních toků a boj proti pašeráctví a zároveň zasahuje do mořského práva, tedy do otázky humanitární a povinnosti pomoci lidem v nouzi. Vedoucí představitelé EU situaci projednali v rámci Evropské rady a zavázali se k jejímu zlepšení pomocí čtyř prioritních oblastí činnosti.⁷²

⁶⁸ „1500 utonulých od začátku roku. Středozemní moře je pro migranty nejrizikovější cestou, říká OSN“, ČT 24, viděno 25. březen 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/1500-utonulych-od-zacatku-roku-stredozemni-more-je-pro-migranty-nejrizikovejsi-cestou-rika-osn-77046>.

⁶⁹ „Návrh usnesení o tragédiích, k nimž došlo v poslední době ve Středozemním moři, a o migrační a azylové politice EU | B8-0379/2015“, Evropský parlament, viděno 25. březen 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2015-0379_CS.html.

⁷⁰ „Migrační a azylová politika EU“, Consilium Europa, viděno 13. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/>.

⁷¹ „Migrační krize vrcholila v roce 2015, od té doby počty klesly“, Globe24.cz, viděno 24. březen 2024, <https://globe24.cz/svet/migracni-krize-vrcholila-v-roce-2015-od-te-doby-pocty-klesly.28d3d8eb>.

⁷² „Mimořádné zasedání Evropské rady, 23. dubna 2015“, Consilium Europa, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2015/04/23/>.

Prvním bodem je posílení přítomnosti stráže na moři, a to posílením operací Frontexu Poseidon a Triton (operace Poseidon spuštěna roku 2006⁷³, operace Triton spuštěna 1. listopadu 2014⁷⁴). Evropská rada přistoupila na ztrojnásobení zdrojů, aby agentura Frontex rozšířila pátrací a záchranné akce. Členské státy tuto akci podpořily poskytnutím dalších plavidel, letadel a odborníků.

Druhým bodem je boj proti obchodníkům s lidmi v souladu s mezinárodním právem. Na rozbití sítí obchodníků s lidmi chtějí orgány spolupracovat s policejním úřadem Europol, agenturou Frontex, Evropským podpůrným úřadem pro otázky azylu (EASO), agenturou Eurojust, a doufají také ve zpravodajskou a policejní spolupráci se třetími zeměmi.

Třetím bodem je předcházet nelegálním migračním tokům, čímž chce EU dosáhnout zintenzivněním podpory zemím původu a tranzitu, především za pomoci operací SBOP (Společná bezpečnostní obranná politika, která zajišťuje užší vojenskou spolupráci členských států) přímo v zasažených regionech. Rovněž se vedoucí představitelé EU dohodli na zavedení nového návratového programu pro urychlení navrácení nelegálních migrantů.

Dalším bodem je zesílit vnitřní solidaritu a odpovědnost. Zavázali se k zavedení společných evropských standardů v rámci stávajících právních předpisů, aby členské státy do svého práva zavedly v plném rozsahu společný azylový systém, který bude účinně fungovat. Chtějí posílit pomoc členským státům a v případě nouze zajistit relokaci migrantů mezi nimi na dobrovolné úrovni, pro pomoc s vyřizováním žádostí o azyl chtějí do nejvíce zatížených států poslat týmy úřadu EASO a vytvořit pilotní projekt přesídlování napříč EU.

Posledním bodem chtějí zajistit ochranu a bezpečí pro uprchlíky. Na závěr orgány EU a členské státy přislíbily, že okamžitě zahájí práci, a Předsednictví společně s Komisí předloží plán, který by měl být proveden do června roku 2015.⁷⁵

⁷³ „Záchrana životů na moři a boj proti převaděčství migrantů“, Consilium Europa, viděno 13. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/saving-lives-sea/>.

⁷⁴ „Frontex launches Joint Operation Triton“, Frontex, viděno 5. únor 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-triton-JSYpL7>.

⁷⁵ „Mimořádné zasedání Evropské rady konané dne 23. dubna 2015 – prohlášení“, Consilium Europa, viděno 19. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/04/23/special-euco-statement/>.

Po mimořádném zasedání Evropské rady se k problematice migrace vyjádřil předseda Donald Tusk. V prohlášení nastínil, že prvořadou prioritou je záchrana životů nevinných lidí, s čímž je spojené zastavení obchodníků s lidmi a řešení nelegální migrace. Zdůrazňuje to, že i když Evropa krizi nezpůsobila, nemůže k ní být lhostejná. Poté představil výše zmíněné prioritní oblasti činnosti. Na závěr klade důraz na zintenzivnění práce Komise, Rady a vysoké představitelky na zmíněných opatřeních a ujišťuje navrácení se k problému na červnovém zasedání Evropské rady.⁷⁶

3.1.1. Postoj Evropské komise k migrační krizi

V následujícím měsíci přijala Evropská komise dne 13. května 2015 evropský program pro migraci, ve kterém upozorňuje na potřebu zlepšit řízení migrace. Program komplexně nahlíží na vnější i vnitřní aspekty a určuje kroky ve čtyřech oblastech: snižování motivace k nelegální migraci, záchrana životů a zabezpečení vnějších hranic, silná azylová politika a nová pravidla legální migrace.⁷⁷

Dva týdny po představení evropského programu pro migraci Evropská komise předložila první balíček opatření na vypořádání se s migrační krizí. Pro pomoc Itálii a Řecku Komise představila návrh na relokaci 40 000 osob do jiných členských států. Tento návrh se týká Syřanů a obyvatelů Eritrei, kteří potřebují mezinárodní ochranu z důvodu probíhajících konfliktů. Relokace probíhala podle distribučního klíče. Každý členský stát, který přijme uprchlíka a poskytne mu azyl dostane jednorázově 6 000 euro za osobu. Dále Komise navrhla doporučení, ve kterém žádá členské státy, aby znovuusídlily 20 000 osob pocházejících ze zemí mimo EU, opět za finanční ohodnocení. Komise představila akční plán EU proti pašování migrantů, jehož součástí je zhotovení seznamu podezřelých plavidel, vytvořit platformy pro efektivnější výměnu informací a nově spolupracovat s dodavateli internetového připojení a sociálními sítěmi, aby bylo možné kontrolovat internetový obsah, který by pašeráctví mohl podporovat. Dalším opatřením je pokyn pro snímání otisků prstů migrantům. Aby mohl systém pro zajištění azylu efektivně fungovat, migrantům musí být vzaty otisky prstů. Členským státům Komise poskytla návod, a díky této praxi bude EASO, Frontex a Europol registrovat

⁷⁶ „Vyjádření předsedy Donalda Tuska po mimořádném zasedání Evropské rady k otázce migračních tlaků ve Středomoří“, Consilium Europa, viděno 19. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/04/23/final-remarks-tusk-european-council-migration/>.

⁷⁷ „Časová osa – migrační a azylová politika EU“, Consilium Europa, viděno 4. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/migration-timeline/>.

každého migranta. Posledním bodem balíčku je veřejná konzultace o budoucnosti směrnice o modré kartě. To by mělo přinést výhody především vzdělaným migrantům, kteří si chtějí najít práci. V poslední řadě Komise jednala o novém operačním plánu pro projekt Triton, ve kterém rozšířila zdroje.⁷⁸

Druhý balíček návrhů představila Evropská komise 9. září 2015. V druhém balíčku se Komise nejen zabývá podpoře členských států v boji proti krizi, ale také klade důraz na důvody, proč migranti opouštějí své země. Z důvodu zvýšené ilegální migrace v centrálním a východním Středomoří je prvním bodem návrhů relokační 120 000 uprchlíků, kteří se nacházeli v Řecku, Itálii a Maďarsku. Členské státy, které uprchlíky přijmou dostanou finanční náhradu. Celkem na tento bod EU uvolnila 780 milionů euro. Dále Komise navrhuje zavedení mechanismu permanentní relokační, který kdykoliv může pomoci zasaženým státům, kterým dochází kapacita pro nabídnutí azylu. Dalším krokem je zhotovení Evropského seznamu bezpečných zemí původu, který zajistí rychlejší vyřizování žádostí o azyl. K tomu se váže také účinnější návratová politika. Komise vydala manuál a Evropský akční plán návratu, který má pomoci rychlejšímu procesu návratu pro uprchlíky, kteří nemají právo na azyl. Dále komise vydala pokyny k pravidlům pro zadávání veřejných zakázek v oblasti opatření na pomoc uprchlíkům, jelikož členské státy musí co nejrychleji zajistit ty nejnnutnější potřeby, jako je ubytování, osobní potřeby a služby, aby byly v souladu s právem EU. Komise také navrhla opatření na řešení vnějšího rozměru krize, ve snaze podpořit diplomatické iniciativy a přijít na řešení konfliktů v zemích původu. Posledním bodem je založení svěřenského fondu pro Afriku, na který EU uvolnila 1,8 bilionu euro. Fond vznikl především pro zajištění stability a zamezení problémů v Africe, které způsobují migraci a EU počítá s tím, že ostatní státy budou přispívat. Evropská komise ukazuje solidaritu s členskými státy v první linii, ale také očekává, že ostatní státy budou spolupracovat a budou zodpovídat za vykonávání základních práv Unie.⁷⁹

Další opatření předložila Evropská komise 15. prosince 2015. Ty se týkaly především zabezpečení vnějších hranic EU a účinnější řízení migrace. Komise navrhuje zřídit jednotnou Evropskou hranici a Agenturu pro pobřežní hlídku, kterou bude mít na starost Frontex a členské státy. Agentura by měla zajistit lepší připravenost, bude situaci na vnějších hranicích

⁷⁸ „European Commission Makes Progress on Agenda on Migration“, European Commission, viděno 19. říjen 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5039.

⁷⁹ „Refugee Crisis“, European Commission, viděno 19. říjen 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5596.

monitorovat, bude mít dozorčí roli a měla by ulehčit práci členským státům. Členské státy mohou kdykoliv požádat o pomoc při operacích. Bude hrát roli v návratech migrantů a také se bude snažit zajistit větší vnitřní bezpečnost. Dalším návrhem komise je zřídit povinné potvrzení pro obyvatele Evropské unie, kterým se budou muset prokázat při vstupu do EU i při odjezdu z ní.⁸⁰

3.1.2. Postoj Evropského parlamentu k migrační krizi

V roce 2014 proběhly v Evropském parlamentu volby pro osmé volební období (2014–2019). Volby vyhrála EPP (Evropská lidová strana), která čítala 29 % křesel v parlamentu. Tato politická skupina vyznává křesťansko-demokratickou a liberálně konzervativní ideologii. Druhá nejsilnější skupina S&D (Pokrokové spojenectví socialistů a demokratů) měla v parlamentu 25 % křesel. Zbytek křesel si rozdělily skupiny ECR (Evropští konzervativci a reformisté) s 9 %, ALDE (Aliance liberálů a demokratů pro Evropu) také s 9 %, GUE/NGL (Levice v Evropském parlamentu) se 7 %, G-EFA (Zelení/Evropská svobodná aliance) také se 7 %, EFDD (Evropa svobody a přímé demokracie) s 6 % a Nezařazení se 7 %. Evropský parlament zároveň zvolil prezidenta Evropské komise Jean-Clauda Junckera.⁸¹

V kontextu migrační krize má Evropský parlament důležitou roli, jelikož je jeho cílem vytvářet a prosazovat politiku, která má pomoci celou situaci řešit. Hned od počátku migrační krize poslanci apelovali na Radu a Komisi, aby situaci brali vážně a zodpovědně. Dne 29. dubna 2015 schválil Evropský parlament na plenárním zasedání usnesení, ve kterém zdůrazňoval závažnost situace a navrhl řadu opatření, která mohou pomoci k záchraně životů.

Poslanci se vyslovili pro rozšíření mandátu operace Triton ve Středomoří, jejíž činnost zahrnuje pátrací a záchranné akce, ale v daný čas působila pouze 30 námořních mil od Italského pobřeží. Požadují také záchrannou akci na volném moři, na kterou budou přispívat všechny členské státy a obecně chtějí, aby členské státy zvýšily příspěvky do rozpočtu agentury Frontex.

Evropská rada by měla být podle parlamentu více solidární a měla by spravedlivě rozdělit odpovědnost. To zahrnuje zavedení závazných kvót k rozdělování žadatelů o azyl mezi

⁸⁰ „A European Border and Coast Guard to Protect Europe’s External Borders“, European Commission, viděno 20. říjen 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_6327.

⁸¹ „2014 European Parliament Elections – AGE Platform Europe“, European Parliament, viděno 20. říjen 2023, <https://www.age-platform.eu/2014-european-parliament-elections/>.

všechny členské státy EU, také by státy měly více přispívat do stávajících programů přesídlování a zapracovat do svých právních předpisů společný evropský azylový systém. Parlament apeluje na spolupráci se zeměmi v Africe a na Blízkém východě a požaduje co nejvyšší trestní sankce za obchodování s lidmi.⁸²

Evropský parlament se snažil po celou dobu krize jednat se zeměmi původu uprchlíků a zástupci menšin. Například hned ke konci dubna jednali o konfliktu a humanitární krizi v Iráku se zástupci tamní jezídské menšiny.⁸³

V následujícím měsíci, 20. května, poslanci diskutovali o plánech EU. V Parlamentu předstoupili i místopředseda Evropské komise a komisař pro migraci, kteří navrhli dočasný mechanismus pro přesídlování, aby uvolnili tlak u vnějších hranic EU. Poslanci diskutovali o řešení krize. Italský poslanec Gianni Pittella ze skupiny S&D uvedl, že Evropa umí jednat a že musí skoncovat se sítěmi pašeráků. Německá poslankyně kritizovala represivní přístup k uprchlíkům, jelikož to podle ní vytváří více teroristů.⁸⁴

Na plenárním zasedání 27. května vystoupil s projevem generální tajemník OSN Pan Ki-mun. Upozornil na závažnost situace a apeloval na to, že má Evropa kolektivní odpovědnost jednat a záchrana životů by měla být prioritou a vyzval ke komplexnějšímu přístupu. Upozornil na to, že evropská populace stárne, a tudíž migranty potřebuje.⁸⁵

V Parlamentu proběhla 9. září debata o stavu EU, na které předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker představil návrhy pro EU. Hlavní prioritou jednání byla uprchlická krize. Apeloval na to, že je nutné, aby Evropa přijala migranty z muslimských zemí. Předseda Rady EU řekl, že budou nadále pracovat na nových návrzích pro mechanismus přesídlování migrantů. Německý poslanec Manfred Weber z Evropské lidové strany upozornil na fakt,

⁸² „Migrace: Parlament vyzývá k přijetí okamžitých opatření na záchranu životů | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20150424IPR45723/migrace-parlament-vyzyva-k-prijeti-okamzitych-opatreni-na-zachranu-zivotu>.

⁸³ „Zástupci jezídské menšiny v Iráku jednali s předsedou Parlamentu | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/world/20150505STO50326/zastupci-jezidske-mensiny-v-iraku-jednali-s-predsedou-parlamentu>.

⁸⁴ „Migrace: Poslanci diskutovali o plánech EU | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20150519STO56415/migrace-poslanci-diskutovali-o-planech-eu>.

⁸⁵ „Pan Ki-mun o migraci: ‚Nejvyšší prioritou by měla být záchrana životů | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20150526STO59634/pan-ki-mun-o-migraci-nejvyssi-prioritou-by-mela-byt-zachrana-zivotu>.

že i migranti jsou lidské bytosti a že problémem není Evropa ani Brusel, ale “národní egoismus”. Italský poslanec Gianni Pittella (S&D) řekl, že uprchlíky musíme přivítat. Podle francouzského poslance Floriana Philippota z frakce Evropa národů a svobody by státy Perského zálivu měly přijímat uprchlíky.⁸⁶

Parlament schválil 9. září první plán pro přesídlování žadatelů o azyl v EU. Návrh komise pro přesídlení 40 000 migrantů z Itálie a Řecka členské státy podpořily. Každý z přijímacích států dostane 6 000 eur za každou přijatou osobu. V následujících měsících budou jednat o dalších možnostech přesídlování, tentokrát 120 000 osob. Parlament bude dále pracovat na pravidlech, aby zajistil jednotnou migrační a azylovou politiku.⁸⁷ Německá poslankyně Ska Kellerová ze skupiny Zelených/Evropské svobodné aliance podpořila rozhodnutí vytvoření nového spravedlivého distribučního klíče jak pro uprchlíky, tak pro členské státy. Podle ní by měli brát ohled na to, co migranti chtějí a kam chtějí a také si myslí, že sestavení seznamu bezpečných zemí původu může vést k problémům se žádostmi o azyl.⁸⁸

V listopadu roku 2015 Parlament urgoval členské státy, aby zaplatili požadovanou částku do fondu pro migraci. Státy se zavázaly k příspěvkům do tohoto fondu, ale ve fondu chybělo 467,6 milionů eur pro EU Regional Trust Fund pro Sýrii, 1,75 bilionu eur pro Emergency Trust Fund pro Afriku a 59,6 milionu eur pro humanitární pomoc.⁸⁹

Na plenárním zasedání z 25. listopadu Parlament reagoval na teroristické útoky v Bejrútu, Paříži, Damašku a Tunisu. V rozpravě poslanci uvedli, že nesmíme ztotožňovat uprchlíky s teroristy, protože uprchlíci jsou právě ti, kteří před teroristy utíkají. Poslanci navrhují, že EU musí zavést užší spolupráci ve výměně informací a sdílení údajů a investic do dovedností a technologií, které jsou potřeba v boji proti terorismu. Jednání se především zabývalo bojem

⁸⁶ „Debata o stavu EU 2015: Hlavní prioritou musí být uprchlická krize, říká Juncker | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 21. říjen, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20150909STO92301/debata-o-stavu-eu-2015-hlavni-prioritou-musi-byt-uprchlicka-krize-rika-juncker>.

⁸⁷ „MEPs approve first emergency rules for distributing asylum seekers in the EU | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20150903IPR91518/meps-approve-first-emergency-rules-for-distributing-asylum-seekers-in-the-eu>.

⁸⁸ „Ska Kellerová: „Potřebujeme systém prospěšný pro uprchlíky i celou společnost“ | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20150909STO92392/ska-kellerova-potrebujeme-system-prospesny-pro-uprchliky-i-celou-spolecnost>.

⁸⁹ „Syria and Africa Funds: Parliament urges member states to pay up | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20151110IPR01805/syria-and-africa-funds-parliament-urges-member-states-to-pay-up>.

proti terorismu a zajištění bezpečnosti v Evropě, a to bylo nadále prioritou na programu Evropského parlamentu.⁹⁰

Na posledním plenárním zasedání roku 2015, 16. prosince, poslanci debatovali o zadržování žadatelů o azyl. Poslanci stojí za tím, že žádost o azyl je základní lidské právo. Vyhradili se výroku předsedy evropské komise Donalda Tuska, který uvedl, že v rámci bezpečnosti by se měli migranti zadržet na 18 měsíců, aby se mohli důkladně prověřit. Základní pravidla EU však říkají, že zadržení mohou státy použít pouze v krajním případě na co nejkratší časový úsek, co to jde. Poslanci upozorňují na dodržování těchto pravidel, které měli členské státy aplikovat do jejich zákonů do července, a je podle nich nepřijatelné je porušovat.⁹¹

Jednotlivé politické skupiny evropského parlamentu mají k migraci odlišný přístup. Pravicově orientované skupiny dbají spíše na vnitřní bezpečnost EU a upozorňují na hrozby spojené s příjmem migrantů. Takzvané “security speech acts” z většiny produkují pravicové skupiny, nejčastěji EPP, ECR, ENF a EFDD. V tomto ohledu jsou liberální skupiny zapojeny jen minimálně, mezi nimi je S&D, GUE/NGL a ALDE. Na druhé straně tzv. “human security speech acts” byly předloženy levicově orientovanými skupinami, nejčastěji S&D, GUE/NGL, Greens/EFA i s ALDE. Podíl pravicových skupin na tomto aktu je pouze. Největší skupina v Evropském parlamentu je během osmého období EPP, pravicová skupina, ve které bylo nejvíce německých a francouzských poslanců, která šla do koalice s S&D, levicovou skupinou, ve které bylo nejvíce italských a německých poslanců. Tudíž názor na problematiku migrace není jednotný a skupina je rozdělena. Celkově se postoj parlamentu přiklání k přístupu “human security”. Co se národností týče, mezi ty, které upřednostňují vnitřní bezpečnost patří Francie, Itálie Velká Británie a Německo. Na druhé straně ty, které upřednostňují humanitární faktor je Španělsko, ale také Itálie, Německo a Portugalsko. Nárůst populismu a euroskepticismu v tomto tématu také hraje roli.⁹²

⁹⁰ „Nezaměňujte uprchlíky s teroristy – zvyšte raději bezpečnost, naléhají poslanci | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20151120IPR03639/nezamenujte-uprchliky-s-teroristy-zvyste-radeji-bezpecnost-nalehaji-poslanci>.

⁹¹ „MEPs voice concerns over detention and reception conditions for asylum seekers | Zpravodajství“, Evropský parlament, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20151210IPR06848/meps-voice-concerns-over-detention-and-reception-conditions-for-asylum-seekers>.

⁹² Jan Krotký, „Migration discourse in the European Parliament: Boundary work and determinants“, Brno, 2020, viděno 23. října 2023, <https://is.muni.cz/th/ue9yd/>.

3.1.3. Postoj Rady a Evropské rady k migrační krizi

Jak již bylo zmíněno výše, Evropská rada mimořádně zasedala hned v dubnu a představila postup, jakým bude EU směřovat a řešit migrační krizi.⁹³ Poté Evropská rada zasedala ještě třikrát plus dvakrát neformálně. Zorganizovala také Vallettský summit o migraci a jednala s Tureckem.

Mezitím několikrát do měsíce zasedaly Rady, které projednávali různé rozhodnutí týkající se migrace. Za květen zasedali třikrát. Dohodly se na posílení civilní mise EUCAP Sahel Niger, která měla podpořit nigerijské orgány při boji proti tamní trestné činnosti a tím předejít nelegální migraci. Dalším krokem bylo zřízení vojenské operace EU EUNAVFOR Med, která bojovala proti převaděčství a obchodováním s lidmi ve Středomoří. Tato operace byla zahájena 22. června, kdy její první krok spočíval ve sledování, analyzování vyhodnocování situace. Aktivní fáze operace byla zahájena 7. října, kdy bylo umožněno vstoupit na palubu podezřelé lodi a vykonat další potřebné kroky.⁹⁴ Dále se Rada pro zahraniční věci věnovala rozvoji, vymýcení chudoby a udržitelnému rozvoji.

V červnu Rada jednala o aspektech evropského programu pro migraci a 25. června zasedala Evropská rada. Na zasedání Evropské rady hlavy států a předsedové vlád projednali relokaci migrantů, jejich navrácení do země původu a spolupráci se zeměmi původu a tranzitu a posílení pravomocí agentury Frontex na vnějších hranicích EU.⁹⁵

V červenci proběhlo zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci, na kterém se ministři spravedlnosti rozhodli, jakým způsobem přispějí členské státy k relokaci a přesídlení osob, dále se dohodli na označení některých třetích zemí za bezpečné země původu.⁹⁶

V září navázala Rada pro spravedlnost a vnitřní věci na jednání z července a zavedli mechanismus pro relokaci 40 000 migrantů z Itálie a Řecka a později pro dalších 120 000 osob,

⁹³ „Předseda Donald Tusk jmenoval Pierra Vimonta osobním vyslancem pro konferenci ve Vallettě“, Consilium Europa, viděno 23. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/06/16/tusk-appoints-vimont-valletta-conference/>.

⁹⁴ Consilium Europa, „Časová osa – migrační a azylová politika EU“.

⁹⁵ „Evropská rada, 25.–26. června 2015“, Consilium Europa, viděno 23. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2015/06/25-26/>.

⁹⁶ „Rada pro spravedlnost a vnitřní věci, 20. července 2015“, Consilium Europa, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/jha/2015/07/20/>.

kteří jednoznačně potřebují mezinárodní ochranu.⁹⁷ Na neformálním zasedání hlav států a předsedů vlád se dohodli reagovat na potřeby uprchlíků. Toho chtějí dosáhnout podporou OSN, Světového potravinového programu a dalších agentur. Usnesli se na pomoc Libanonu, Jordánsku a Turecku a dalším zasaženým zemím při řešení syrské uprchlické krize, dále zemím západního Balkánu. Probíhaly také domluvy na přípravy konference ve Vallettě, posílení zdrojů agentury Frontex, EASO a Europolu a pomoc státům v přední linii.⁹⁸

V říjnu proběhla konference o trase přes východní Středomoří a západní Balkán, na které jednali ministři vnitra a zahraničí se svými protějšky z Turecka, Libanonu, Jordánska a Balkánu. Hlavními tématy konference bylo zvýšení solidarity a zajištění řádného řízení uprchlických a migračních toků, možnosti pro uprchlíky a zvýšení podpory zemí tranzitu, přijímání a útěku.⁹⁹ Rada pro spravedlnost a vnitřní věci jednala o budoucí správě vnějších hranic EU a o budoucnosti návratové politiky, a Rada pro zahraniční věci projednávala vnější aspekty migrace, což bylo nezbytné pro navazující zasedání Evropské rady.¹⁰⁰ To proběhlo 15. října a lídři EU jednali především o budoucích plánech při řešení migrační krize. Shrnuli vše, čím se jednotlivé Rady zabývaly, přijali akční plán s Tureckem, shodli se na posílení hranic EU a s tím spojenou větší podporu Frontexu, chtějí urychlit zřízení dalších hotspotů a tím se připravit na další příliv uprchlíků a zajištění efektivnějšího navrácení. K závěru jednali o krizi v Sýrie a Libyi a shodli se na nutnosti boje proti teroristickým skupinám.¹⁰¹ Koncem října zasedala Rada pro zahraniční věci, která se věnovala rozvoji, především posílení spolupráce se třetími zeměmi.¹⁰² Předsednictví Rady EU 30. října aktivovalo integrované opatření EU pro politickou reakci na krize, aby mohlo efektivněji a intenzivně sdílet informace. Předsednictví v tomto ohledu zřídilo sdílenou internetovou platformu pro sdílení informací v terénu.¹⁰³

⁹⁷ „Rada se dohodla na relokaci 40 000 uprchlíků z Řecka a Itálie“, Consilium Europa, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/09/14/jha-relocation-refugees/>.

⁹⁸ „Neformální zasedání hlav států a předsedů vlád, 23. září 2015 – Prohlášení“, Consilium Europa, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/09/23/statement-informal-meeting/>.

⁹⁹ „High.level conference on the Eastern Mediterranean/Western Balkans route“, Council of European union viděno 28. říjen 2023, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12876-2015-INIT/en/pdf>.

¹⁰⁰ Consilium Europa, „Časová osa – migrační a azylová politika EU“.

¹⁰¹ „Euco Conclusions 2015“, Consilium Europa, viděno 30. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/media/21673/euco-conclusions-15102015-cs.pdf>.

¹⁰² Consilium Europa, „Časová osa – migrační a azylová politika EU“.

¹⁰³ Consilium Europa, „Časová osa – migrační a azylová politika EU“.

Na začátku listopadu jednala Rada pro spravedlnost a vnitřní věci o urychlení relokace a navrácení migrantů, posílení vnějších hranic EU, boji proti obchodování s lidmi a převaděčství. Poté proběhlo neformální zasedání hlav států a předsedů vlád na kterém byl představen nejnovější vývoj migrační krize, debatovali o tom, jak urychlit jednotlivé postupy a domluvili se na posílení spolupráce s Tureckem.¹⁰⁴ Již připravený Vallettský summit o migraci proběhl 12. listopadu. Sešli se na něm předsedové vlád evropských a afrických zemí, aby debatovali a zlepšili migrační krizi. Přijali politické prohlášení a akční plán. To obsahovalo nutnost řešení prvotních příčin migrace a proč obyvatelé opouštějí své země, dále posílení spolupráce u legální migrace a mobility, zvýšení ochrany migrantů před vykořisťováním, obchodováním s nimi a boji proti převaděčství. V neposlední řadě se dohodli na spolupráci v oblasti navrácení.¹⁰⁵ V návaznosti na konference Rada pro zahraniční věci projednala rozhodnutí, která byla přijata jak ve Vallettě, tak na konferenci o východním středomoří a Balkáně. Rada pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport 23. listopadu debatovala o integraci migrantů, jak je mohou státy mladé migranty začleňovat, zpřístupnit pro ně sport a zajistit vzájemné porozumění v kontextu mezikulturního dialogu.¹⁰⁶ Na konci listopadu proběhlo již avizované zasedání hlav států nebo předsedů vlád zemí EU s Tureckem, na kterém se dohodli na posílení politické a finanční angažovanosti EU a členských států, přijali akční plán a projednávali řešení krize způsobené Sýrií.¹⁰⁷

Právě přes Turecko mířil do Evropské unie největší počet syrských uprchlíků a cílem akčního plánu je tento příliv omezit. EU poskytlo Turecku finanční podporu na pomoc uprchlíkům, aby nebyli nuceni hledat lepší podmínky pro život v členských zemích EU.¹⁰⁸ Turecko se touto dohodou chtělo přiblížit Evropské unii, která mu nabídla obnovení přístupových rozhovorů, a především chtělo zajistit bezvízový styk pro své občany cestující do EU.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Consilium Europa, „Časová osa – migrační a azylová politika EU“.

¹⁰⁵ „Vallettský summit o migraci, 11.–12. listopadu 2015“, Consilium Europa, viděno 14. ledna 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>.

¹⁰⁶ „Rada pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport, 23.–24. listopadu 2015“, Consilium Europa, viděno 14. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/eyscs/2015/11/23-24/>.

¹⁰⁷ „Zasedání hlav států a předsedů vlád zemí EU s Tureckem, 29. 11. 2015 - Prohlášení EU a Turecka“, Consilium Europa, viděno 15. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement/>

¹⁰⁸ „Akční plán EU: Turecko dostane za uprchlíky peníze a usnadněná víza | Svět | Lidovky.cz“, Lidovky.cz, viděno 11. březen 2024, https://www.lidovky.cz/svet/akni-plan-eu-turecko-dostane-za-uprchliky-penize-a-usnadnena-viza.A151016_104120_In_zahranici_msl.

¹⁰⁹ „Turecko tvrdí, že splnilo podmínky pro bezvízový styk s EU“, Deník.cz, ČTK, viděno 11. březen 2024, https://www.denik.cz/ze_sveta/turecko-tvrdi-ze-splnilo-podminky-pro-bezvizovy-styk-s-eu-20160630.html.

V prosinci zasedala Rada pro spravedlnost a vnitřní věci. Na zasedání upozornila na rostoucí xenofobii a potřebu bojovat proti ní, a posílení Schengenského prostoru.¹¹⁰ Poslední zasedání Evropské rady v roce 2015 proběhlo 17. prosince. Na něm shrnuli rozhodnutí z uplynulých zasedání a zhodnotili stav jejich provádění. V návaznosti na to se zavázali k urychlení fungování hotspotů, provádění rozhodnutí o relokaci a navrácení, ochranu vnějších hranic EU a spolupráci se zeměmi původu a tranzitu.¹¹¹

3.2. Vývoj krize v roce 2015 na úrovni agentury Frontex

V této kapitole se zabývám činností agentury v roce 2015. Nastíním, jak se agentura k migrační krizi v roce 2015 postavila a jaké zdroje k řešení krize použila. Analyzuji jednotlivé operace a kroky agentury.

3.2.1. Vývoj krize podle agentury

Pro agenturu byl rok 2015 nejnáročnějším obdobím od jejího založení. V roce 2015 bylo nahlášeno 1 820 000 nedovolených překročení vnějších hranic. Už ze začátku roku to bylo kritické, ale prudký nárůst můžeme zaznamenat v červenci, kdy bylo hlášeno více než 100 000 případů. Souvisí s tím i fakt, že Makedonie umožnila migrantům možnost tranzitu, pokud zemi do 72 hodin opustí.

Až do října byl migrační tok nekontrolovatelný, s listopadem se situace mírně uklidnila, ale i tak byl počet nelegálních příchozích vyšší než kdykoli jindy. Podle agentury byl nejvyšší počet migrantů odhalen na trase přes východní Středomoří (885 386), další trasa přes centrální Středomoří zaznamenala mírný pokles (154 000), na trase přes západní Středomoří je počet migrantů nízký díky spolupráce mezi Španělskem a Marokem a na trase přes západní Afriku, která je spojená se španělskými Kanárskými ostrovy, je počet zanedbatelný. Co se týče původu migrantů nedovoleně vstupujících na území EU v roce 2015, nejvíce jich je ze Sýrie a Afghánistánu¹¹². Mnoho migrantů uvádělo, že je ze Sýrie, aby urychlili svou cestu, tato odhalení byla jedna z hlavních výzev, kterým Frontex na hranicích čelil. Mimo to plno

¹¹⁰ Consilium Europa, „Časová osa – migrační a azylová politika EU“.

¹¹¹ „Závěry o migraci – Evropská rada (17. prosince 2015)“, Consilium Europa, viděno 15. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/12/17/euco-conclusions-migration/>.

¹¹² „Pět informací, které změni váš pohled na migranty a uprchlíky“, Lékaři bez hranic, viděno 19. leden 2024, <https://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/clanek/pet-informaci-ktere-zmeni-vas-pohled-na-migranty-uprchliky>.

migrantů s sebou nemělo doklady, tudíž bylo nezbytné provádět prověření jejich státní příslušnosti. Jelikož ale neexistovaly žádné důkladné kontroly ani tresty za nepravdivá prohlášení, některé osoby této situace mohli využít, což představovalo bezpečnostní hrozbu pro EU.

Dalším úkolem Frontexu bylo zajistit bezpečí na vnějších hranicích EU, jelikož nelegální migrace vedla k nárůstu násilí, především u převaděčů, kteří jsou motivováni ziskem. Na toto nebyla pohraniční stráž dostatečně vybavena ani vycvičena. Mezi povinnosti Frontexu je i odhadování počtu úmrtí, informovat ale může pouze o počtu nalezených těl během operací. Během roku 2015 bylo ve Středomoří nalezeno 470 mrtvých těl, podle odhadů však zahynulo více než 3770 lidí.¹¹³

3.2.2. Řešení krize na úrovni agentury

Řešení krize na úrovni agentury spočívalo v několika činnostech: zřízení 4 hotspotů, posílení civilně-vojenské spolupráce, boj proti trestné činnosti, především proti obchodováním s lidmi, pořízení služeb vzdušné ostrahy a odborná příprava příslušníků ostrahy námořních hranic.

Evropská rada na jejím prvním zasedání na téma migrace navýšila rozpočet agentury na trojnásobek, tedy na 143 milionu EUR. Agentura tak rozšířila své námořní operace. V rámci společných operací Poseidon a Triton během nejintenzivnějších operací vykonávalo úkoly ochrany hranic až 1000 příslušníků z členských států. Celkem agentura Frontex hlídkovala jak na moři, tak ve vzduchu 81 000 hodin a přispěla k záchraně 254 000 osob, což znamená 700 osob za den.¹¹⁴

Za rok 2015 Frontex zřídil čtyři funkční hotspoty¹¹⁵ a regionální jednotky Evropské unie. Hotspoty se nacházely v Řecku na ostrově Lesbos a tři v Itálii na Lampeduse, v Trapani a v Pozallu, a poskytují agenturám EU (EASO, Frontex, Europol a Eurojust) platformu, přes kterou je možné podporovat členské státy, které čelí migračnímu tlaku. Regionální jednotka EU pomáhá s realizací této podpory. Hotspoty zároveň umožnily „podporu činností ostrahy

¹¹³ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹¹⁴ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹¹⁵ Hotspot = hotspot označuje EU za přístup, o který si může zasažený stát požádat v případě, že na něj migrační krize působí velkým tlakem a potřebuje pomoc agentury Frontex.

námořních hranic, pátrání po osobách v tísni a jejich záchrany, pozemního hlídkování na pobřeží a přepravy migrantů, prověřování osob s cílem zjistit jejich státní příslušnost a kontroly dokladů totožnosti nebo cestovních dokladů, identifikace (včetně snímání otisků prstů) a registrace osob, předávání osob, které potřebují ochranu, navrácení osob, jejichž žádosti o azyl byly na konci azylového řízení zamítnuty, nebo jiných osob, které nemají právo zůstat v EU, shromažďování informací pro účely analýzy rizik.“¹¹⁶

Agentura Frontex také propojila operace spojené s ochranou hranic s vojenskými činnostmi, které provádějí vojenští partneři EU. Během spolupráce zahájila operaci proti převaděčům s označením Sophia, společně koordinovali operaci Triton a podařilo se jim zachytit pašované drogy. Podařilo se jí zabránit v obchodování s dětmi, celkem v devíti případech. Dále posílila ostrahu na vnějších pozemních hranicích mezi Bulharskem a Tureckem a Maďarskem a Srbskem, a to v podobě vzdušné ostrahy. Frontex během roku 2015 připravoval kurz pro odbornou přípravu příslušníků ostrahy námořních hranic. První pilotní školení se uskutečnila v květnu roku 2015, pilotní výcvik pak v srpnu a na konci roku byly doladěny detaily, aby se odborná příprava mohla začít zavádět v únoru roku 2016. Kurz byl celkem na tři týdny a skládal se ze čtyř modulů: právní předpisy, ostraha, pátrání a záchrana (SAR) a simulace.¹¹⁷

3.2.3. Operace

Během roku 2015 Frontex vedl 21 operací, z toho 5 vzdušných, 7 pozemních, 9 mořských a jednu společnou operaci.¹¹⁸

3.2.3.1. Vzdušné operace

První dvě vzdušná operace byla Společná vzdušná operace kontaktní místa 2015 - řadoví příslušníci a střední řídicí pracovníci. První trvala 306 dnů a za cíl měla zprovoznění 29 vzdušných kontaktních míst v EU a čtyři koordinační místa na letištích. Této operace se zúčastnilo 26 členských států a 10 třetích zemí. Druhá trvala 288 dnů a za cíl měla zprovoznění 23 vzdušných kontaktních míst v EU a třech koordinačních míst na letištích. Do této operace se zapojilo 25 členských států a 11 třetích zemí.

¹¹⁶ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹¹⁷ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹¹⁸ Frontex, „Frontex general report 2015”

Další operací byla společná operace Alexis, která trvala 81 dnů a probíhala na 30 mezinárodních letištích EU. Do operace se zapojil Interpol, 24 členských států a 8 třetích zemích.

Čtvrtá vzdušná operace byla společná operace VEGA Children 2015, která trvala 68 dnů a probíhala na 12 letištích. Do operace bylo zapojeno několik mezinárodních organizací jako Mezinárodní organizace pro migraci, Vysoký komisař Organizace spojených národů pro uprchlíky, z nevládních organizace ADPARE, Halina Centre, PICUM, Terre des Hommes a Amber Alert, včetně 18 členských států.

Poslední vzdušná operace za rok 2015 byla operace Pegasus 2015, která trvala 209 dnů a probíhala na 13 letištích. Do operace se zapojilo 16 členských států. Intenzita na vzdušných hranicích v roce 2015 vzrostla o 31 % na 8 779 člověkodnů. Operace celkem trvaly 952 dnů, nasazených příslušníků bylo 317 a rozpočet byl zvýšen na 2 580 000 EUR.¹¹⁹

3.2.3.2. Pozemní operace

Pozemních operací bylo celkem sedm. Mezi nimi byli dvě společné operace Kontaktní místa 2014 a 2015, které proběhly ve skandinávských státech a státech jihovýchodní Evropy. První trvala 34 dnů, zapojilo se do ní 25 členských států a 6 třetích zemí a druhá trvala 330 dnů, zapojilo se do ní 23 členských států a 8 třetích zemí. Další společnou operací byla Flexibilní operativní činnost 2015, která probíhala v Chorvatsku, Bulharsku, Řecku a Maďarsku a trvala 309 dnů. Zapojilo se do ní 26 členských států a tři třetí země. Následovala společná operace Koordinační místa na území Albánie, Bývalé jugoslávské republiky Makedonie, Moldavska, Ukrajiny, Bosny a Hercegoviny, trvala 281 dnů a zapojilo se do ní 15 členských států. Na území Řecka probíhalo 57 dní cvičení jednotek rychlé reakce a součástí bylo 19 členských států, poté byla další operací výměna zaměstnanců ve Skandinávii a na jihovýchodě Evropy a poslední pozemní operací byly jednotky pro společné hraniční kontroly na území Bulharska, Maďarska a Chorvatska po dobu 109 dnů. Celkový počet operačních dnů činil 1011 dnů a odborníci odpracovali 73 318 člověkodnů, což představuje nárůst o více než 100 % oproti roku 2014. Rozpočet byl zvýšen na 9 327 975 EUR.¹²⁰

¹¹⁹ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹²⁰ Frontex, „Frontex general report 2015”

3.2.3.3. Námořní operace

Operací na moři bylo celkem 9. Ve Východním Středomoří probíhala operace Poseidon pod Řeckem, která byla prodloužena o 31 dnů, součástí byla Belgie, Finsko, Portugalsko a Nizozemsko. Navazovala na ni společná námořní operace evropské sítě hlídek Poseidon, rychlá reakce Poseidon, kterou hostila Řecko a probíhala 334 dnů ve Východním Středomoří. Zapojeno bylo 26 členských států a Albánie s Ukrajinou. Další dvě operace se týkaly operace Triton, specificky to byly operace evropské sítě hlídek Triton v Centrálním Středomoří. První trvala 31 dnů a součástí bylo 19 členských států a druhá trvala 334 dnů a zapojeno bylo 29 členských států a Egypt. Hostitelským státem byla Itálie.

Pro další tři operace bylo hostitelským státem Španělsko a byly to operace Hera, Indalo a Minerva. Hera probíhala ve Severozápadním Atlantiku, trvala 93 dnů a zapojena do ní byla Francie a Portugalsko. Indalo a Minerva probíhaly ve Západním Středomoří, první 153 dnů a zapojeno do ní bylo 10 členských států plus Maroko, a druhá 44 dnů a bylo do ní zapojeno 13 členských států. Další byla operace Kontaktní místa, která probíhala na hraničních přechodech v 11 členských státech: Rumunsku, Bulharsku, Španělsku, Portugalsku, Slovinsku, Chorvatsku, Litvě, Finsku, Francii, Německu a Estonsku. Trvala 199 dnů a zapojeno do ní byla 19 členských států. Celoroční námořní operací byly obecné činnosti evropské sítě hlídek (EPN), což znamenalo schůze EPN, společné hlídky EPN, a další. Do této operace byly zapojeny všechny členské státy a země přidružené k Schengenu.

Počet operačních dnů celkem činil 1584, rozpočet byl zvýšen na 70 400 129 EUR a rozsah nasazení technického vybavení se zvýšil na 81 316 hodin hlídkování. Odborníci odpracovali 66 000 člověkodnů. Během námořních operací bylo zachyceno celkem 972 422 migrantů, což znamená 2 664 osob denně. Zadržovaných osob podezřelých z převaděčství bylo celkem 1 166.¹²¹

Další společnou operací byla Flexibilní operativní činnost při navracení, která probíhala na vnějších námořních hranicích Řecka a vnějších podzemních hranicích Bulharska a Sofie. Za rok 2015 proběhlo celkem 66 návratových operací, při kterých bylo navraceno 3 565 nelegálních migrantů.¹²²

¹²¹ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹²² Frontex, „Frontex general report 2015”

3.2.4. Transparentnost a informování o situaci ve Středomoří

Jedna z hlavních funkcí agentury je funkce zpravodajská. Agentura kompletně spravuje informace o migraci a trestné činnosti a zajišťuje šíření těchto informací v podobě příruček, publikací a analýz. Informace poskytuje také pomocí svých webových stránek a sociálních sítí. Agentura Frontex poskytuje členským státům analýzu rizik, která je základem jejich spolupráce. Pro zkvalitnění shromažďování údajů pro analýzu rizik fungují čtvrtletní zprávy, které jsou zároveň nástroj pro společnou analytickou činnost a jsou zveřejňovány čtvrtletně pro širokou veřejnost. V roce 2015 vyšly vstříc i čtenářům, jelikož jsou stručnější a jednodušší. Analýza je veřejně dostupná a Frontex ji připravuje každoročně.¹²³

Za účelem zkvalitnění zpravodajských informací agentura v roce 2015 rozšířila týmy odborníků na vedení pohovorů s migranty pro analýzu rizik. Důvodem pohovorů bylo také zjistit, jaké faktory určují toky migrantů a shromáždění informací o případných převaděčích migrantů, které podezřívá Europol.¹²⁴

Frontex v roce 2015 vydal první příručku o rizikových profilech osob vydávajících se za jiného. V EU existuje jediná obdobná síť pro analýzu rizik podvodů s doklady. Pro lepší vysvětlení fungování agentury veřejnosti vznikla brožura "Frontex at a Glance".¹²⁵

Pouze pro členské státy, policejní a pohraniční složky, Europol a Evropskou agenturu pro námořní bezpečnost byla zřízen systém EUROSUR – soubor informačních služeb, které zúčastněné subjekty informují o situaci na vnějších hranicích EU. Tato data mají pomoci s reakcí na různé situace od obchodování se zbraněmi, převaděčstvím až po pátrací a záchranné operace.¹²⁶

Jako další prostředky pro sledování situace Frontex zřídil situační zprávy o sledování zájmových plavidel, denní regionální přehledy, týdenní zprávy pro Evropskou komisi, zprávy o monitorování médií a nově nasadila tiskové mluvčí v terénu. Všechny dokumenty jsou přístupné na základě žádosti.¹²⁷

¹²³ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹²⁴ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹²⁵ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹²⁶ Frontex, „Frontex general report 2015”

¹²⁷ Frontex, „Frontex general report 2015”

3.2.5. Dodržování základních lidských práv

Agentura se setkává s uprchlíky tváří v tvář u valné většiny operací. Proto je otázka základních lidských práv velmi důležitá. Jednotky Frontexu byly několikrát nařčeny z porušování základních lidských práv, nevyjímaje násilí, nelegálních “pushbacks” neboli násilných posláních zpět a také odmítnutí azylu. Podle mezinárodní nevládní organizace Human Rights Watch je Frontex každým rokem silnější a má více pravomocí, ale když se jedná o porušování lidských práv, nereaguje adekvátně.¹²⁸

Pro otázky základních práv má agentura Frontex zřízenou pozici Úředníka pro otázky základních práv a Poradní fórum. Frontex také vydal dva etické kodexy a zajišťuje speciální plošné školení týkající se základních práv pro své zaměstnance a zástupce.¹²⁹

Během roku 2015 byl Úředník pro otázky základních práv primárně zapojen do operací a návratových operací za účelem ochrany a záruky základních práv během nich. Úředník měl důležitou roli například v operaci VEGA Children. Tento orgán je určen k přímému monitorování dodržování základních práv a je odpovědný správní radě Frontexu. Tato funkce je spojená s Mechanismem pro podávání a vyřizování stížností. Stížnost může podat kdokoli, kdo se domnívá že byla porušena lidská práva při nějaké z aktivit agentury Frontex. Stížnost zaznamenává a prozkoumává právě Úředník pro otázky základních práv. Další možností pro poškozené osoby, v případě selhání Frontexu v nápravě porušení práv, je podání žaloby u národního soudu příslušného členského státu nebo u Evropského soudu pro lidská práva.¹³⁰

3.3. Shrnutí

Z analýzy můžeme jasně vidět postavení EU a jednotlivých institucí. Evropská unie byla k uprchlíkům solidární, na základě získaných dat, a snažila se na fungujícím azylovém systému usilovně pracovat. Ze začátku nebyla na tak rozsáhlou uprchlickou vlnu připravena a svou imigrační politiku musela reformovat. Podle prohlášení vysoce postavených úředníků si plně uvědomila závažnost situace, a velmi brzy reagovala, a především se snažila zabránit dalším

¹²⁸ „Frontex Failing to Protect People at EU Borders“, Human Rights Watch, viděno 22. leden 2024, <https://www.hrw.org/news/2021/06/23/frontex-failing-protect-people-eu-borders>.

¹²⁹ „Fundamental rights training for border guards“, Frontex, viděno 22. leden 2024, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Training/Fundamental_Rights_Training_for_Border_Guards1.pdf

¹³⁰ Pavla Nuličková, „Role agentury FRONTEX v řízení evropské migrační krize“, Praha, 2018, viděno 23. leden 2024, https://vskp.vse.cz/72713_role_agentury_frontex_vrizeni_evropske_migracni_krize.

úmrtím. Už v roce 2015 komunikovala se zeměmi původu uprchlíků a řešila s nimi důvody masové migrace. Významnou roli měla komise, která přijala evropský program pro migraci a v rámci něj postupně představovala balíčky návrhů řešení migrační krize. Často zasedala k tématu migrace Evropská rada a jednotlivé rady. Na úrovni parlamentu se migrační krize řešila také často. Zde bylo zajímavé prolínání názorů jednotlivých frakcí, parlament jako celek zastával humanitární názory.

EU svými kroky pomáhala nejvíce zasaženým státům a snažila se urychlit proces přijímání uprchlíků. Zasaženým státům nabízela finanční podporu a možnost relokace uprchlíků do jiných, méně zasažených států, za co státy také dostaly finanční podporu. Zasaženým státům rozsáhle pomáhala evropská agentura Frontex.

Agentura Frontex představovala důležitou složku v řešení migrační krize. Všechny kroky vycházely z rozhodnutí Evropské unie, jelikož je to operativní složka EU. Frontex fungoval na několika rovinách. Agentura pomáhala zasaženým členským státům zřízením hotspotů, vysláním svých jednotek na problematická místa a školením ostražky. Pomocí operací se snažila zabránit dalším úmrtím na moři a díky tomu se jí podařilo zachránit několik set tisíc osob.

4. Migrační politika EU a práce Frontexu v roce 2023

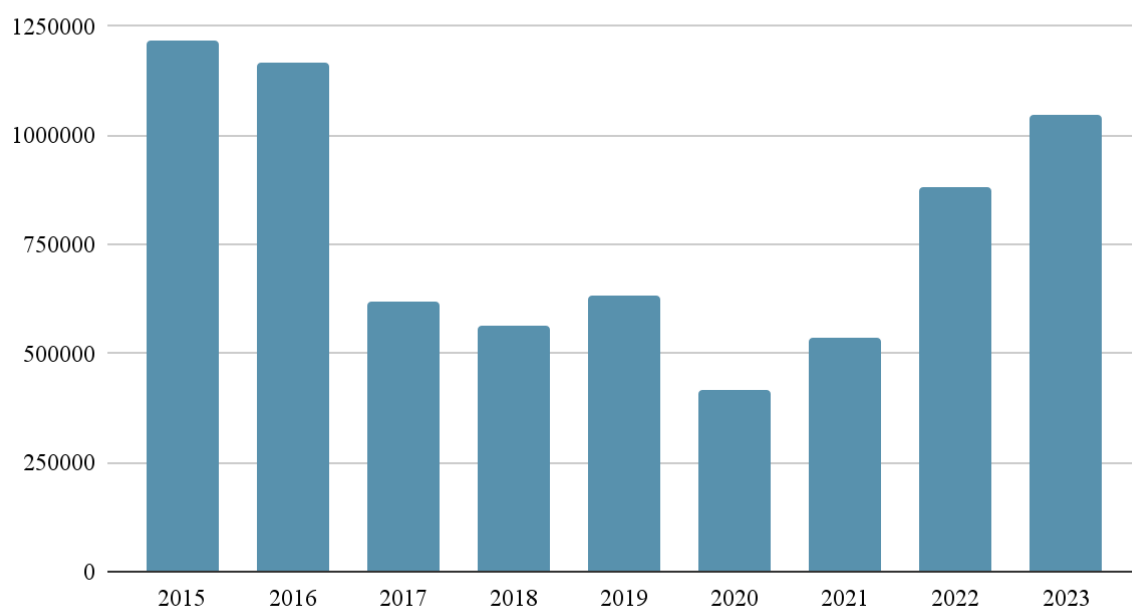
Od roku 2015, kdy vypukla tzv. migrační krize, se migrační trend v průběhu let výrazně změnil a ovlivnilo ho několik faktorů jako epidemie covidu-19, nebo vypuknutí války na Ukrajině. V následující části práce se proto zaměřím primárně na rok 2023, ale také popíšu, jak vypadal vývoj migrační krize od roku 2015 do roku 2023.

4.1. Vývoj migrace v Evropě od roku 2015 do roku 2023

V roce 2015 byla nejvíce vytížená trasa přes východní Středomoří, u které byla tranzitní destinace Řecko. Do roku 2017 se migrace na této trase zklidnila. Naopak cesta přes střední Středomoří s přijímající zemí Itálie zůstala v roce 2016 konzistentní v porovnání s rokem 2015 a od roku 2017 se počet uprchlíků začal snižovat. Za rok 2016 se výrazně zvýšil počet žádostí o azyl, kdy Německo obdrželo rekordní počet.¹³¹

Graf 2: Počet žádostí o azyl v EU (2015-2023)

Počet žádostí o azyl v EU (2015-2023)

zdroj: Eurostat¹³²

¹³¹ „Global Appeal - 2017 Update“, UNHCR, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2017-update>.

¹³² „Asylum Applications – Annual Statistics“, European Union, viděno 4. duben 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics.

Klíčovým krokem v roce 2016 bylo prohlášení EU a Turecka, jelikož v roce 2015 vstoupil vysoký počet uprchlíků touto cestou do EU. Prohlášení vytyčovalo několik zásad, díky kterým se snížil počet uprchlíků i počet úmrtí na moři, EU mohla zasahovat proti nelegálním převaděčům a vydala jednorázově finanční prostředky ve výši téměř 6 miliard eur na podporu uprchlíků. Dále návrat neregulérních migrantů přicházejících z Turecka do Řecka, a každý uprchlík zachycený v Řecku bude vyměněn za toho, kdo čeká na vstup do EU v Turecku. Díky prohlášení se počet migrantů postupně snižoval, až se v roce 2020 snížil o 98 % oproti roku 2015. V roce 2021 a 2022 se lehce zvýšil.¹³³ Dohoda však byla kritizována, především lidskoprávními a humanitárními organizacemi, jelikož EU přislíbila obnovení rozhovorů o vstupu Turecka do EU a bezvízový přístup do Schengenu pro turecké občany.¹³⁴

V roce 2017 se výrazně snížil počet žádostí o azyl, celkem o 56 % a celkově se snížil počet příchozích uprchlíků o 55 % ve srovnání s rokem 2016. Tento jev způsobil výrazný pokles uprchlíků migrujících z Turecka do Řecka, poté i pokles uprchlíků migrujících přes Itálii. Trend pokračoval i v roce 2018 a 2019. Původ uprchlíků zůstává podobný, jedná se o Sýrii, Afghánistán, Nigérii a Irák. Začíná růst také počet uprchlíků z Ukrajiny. Za první tři kvartály roku 2017 zahynulo 2 600¹³⁵ uprchlíků při své cestě do Evropy přes Středozemní moře, 94 % z nich využilo cestu přes centrální Středomoří.¹³⁶

Trasa přes západní Středomoří byla celkově méně vytižena po celou sledovanou dobu od roku 2015 po rok 2023 oproti ostatním trasám. Při cestě přes západní Středomoří představují tranzitní země Kanárské ostrovy, přes které je cesta velmi nebezpečná, poté Maroko, nebo Alžírsko. V roce 2018 to byla nejčastěji využívaná trasa do Evropy, ale poté, od roku 2019 počet nelegálních vstupů klesal, především kvůli epidemii covidu-19, spolupráce mezi Marokem, Španělskem a EU, a úsilí Maroka bojovat proti nelegální migraci. EU přijala několik opatření včetně Valletského summitu, nouzového svěřeneckého fondu pro Afriku a summitu Evropské unie a Africké unie, k řešení tamní situace.¹³⁷

¹³³ „Opatření EU k řešení situace v oblasti migrace v Turecku“, Consilium Europa, viděno 4. duben 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>.

¹³⁴ Jan Bartáček, „Explained | Nová krize? Migrace do EU v 10 otázkách“, *VOXPOT: reportáže, které spojují Česko se světem* (blog) 2023, viděno 5. duben 2024, <https://www.voxpot.cz/explained-nova-krize-migrace-do-eu-v-10-otazkach/>.

¹³⁵ „Global Appeal 2018-2019“, UNHCR, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2018-2019>.

¹³⁶ UNHCR, „Global Appeal 2018-2019“.

¹³⁷ „Opatření EU v reakci na nelegální vstupy do Španělska“, Consilium Europa, viděno 4. duben 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/western-routes/>.

V roce 2018 na východní a střední trase poklesl počet uprchlíků o 30 % oproti roku 2017. Tento pokles nastal především díky opatřením, která se přijali na řešení neregulární migrace.¹³⁸

Pokles trvá i v roce 2019. Turecko zůstává zemí s největším počtem uprchlíků, cesty přes Středozemní moře zůstávají méně vytížené, ale začíná narůstat počet uprchlíků z Ukrajiny, především v rámci slučování rodin.¹³⁹

Epidemie covidu-19 výrazně snížila migraci v roce 2020. Ve Středozemním moři vidíme pokles uprchlíků o 40 % oproti roku 2019. Stejně tak vidíme pokles i u uprchlíků z Ukrajiny. V roce 2020 byl významným krokem Evropský pakt o migraci a azylu, který představila Evropská komise.¹⁴⁰

I přes stále probíhající epidemii covidu-19 se v roce 2021 migrace zvedla o 29 % oproti roku 2020. Nejvíce vytížená byla trasa přes centrální Středomoří, kde byl vstupním státem Itálie, do které přišlo dvakrát více uprchlíků, než v roce 2020. Vzhledem k epidemii se Evropské státy snažily zajistit podporu uprchlíků, především těch z ohrožených skupin, a snažili se pro ně zajistit očkování.¹⁴¹

Rok 2022 přinesl nárůst uprchlíků o 29 % oproti roku 2021. Největší nárůst vidíme na trase přes centrální Středomoří, kde do Itálie přišlo o 55 % uprchlíků více než před rokem. Původ migrantů byl nejvíce z Libye, Bangladéše, Egypta, Turecka, Sýrie, Afghánistánu, Alžírsko a Maroka. Vzhledem k vypuknutí války na Ukrajině se pozornost přesunula na uprchlíky spojené s tímto konfliktem. Za rok 2022 bylo v Evropě celkem 21,8 milionů lidí, kteří byli nuceni opustit svůj domov.¹⁴²

¹³⁸ „Global Appeal - 2019 Update“, UNHCR, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2019-update>.

¹³⁹ „Global Appeal 2020-2021“, UNHCR, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2020-2021>.

¹⁴⁰ „Global Report 2020“, UNHCR, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-report-2020>.

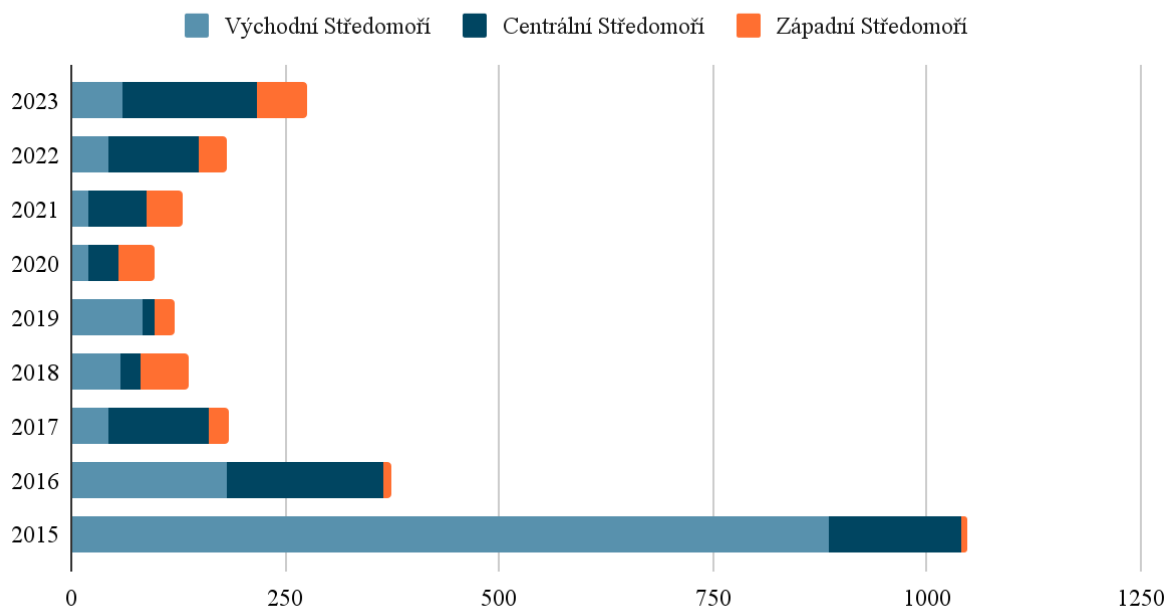
¹⁴¹ „Global Report 2021“, UNHCR, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-report-2021-french>.

¹⁴² „Global Report 2022“, UNHCR, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-report-2022>.

V roce 2023 se nelegální migrace zvýšila o 17 % oproti předchozímu roku. Za vzrůstem stojí nárůst migrace přes centrální Středomoří, a především rekordní nárůst na trase přes západní Středomoří.¹⁴³

Graf 3: Počet nelegálních vstupů ročně (2015-2023)

Počet nelegálních vstupů ročně (2015-2023)

zdroj: Frontex¹⁴⁴

¹⁴³ „Annual Brief 2023“, Frontex, viděno 4. duben 2024, https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/General/Annual_Brief_2023.pdf.

¹⁴⁴ „Migratory Map“, Frontex, viděno 4. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/>.

4.2. Situace migrace ve Středoziemním moři v roce 2023

V roce 2023 nelegální migrace opět vzrostla. Od migrační krize v roce 2015-2016 na území Evropy vstoupilo v roce 2023 nejvíce nelegálních migrantů. Největší vzrůst můžeme vidět na trase přes centrální Středomoří a rekordní počet byl reportován na trase přes západní Středomoří.¹⁴⁵

Mezi uprchlíky bylo registrováno více zranitelných osob, tedy žen a dětí. Počet mladistvých bez doprovodu se zvýšil o 28 % oproti roku 2022. V roce 2023 velký počet žen a dětí přicestovalo trasou přes východní Středomoří a západní balkánskou trasou.¹⁴⁶

Na hranicích se zvýšilo také násilí a nebezpečí v podobě používání zbraní, a to především nelegálními pašeráky, ale i samotnými migranty.¹⁴⁷

V centrálním Středomoří se počet nelegálních vstupů zvýšil o 50 % oproti roku 2022. Nejpočetněji zastoupený stát původu migrantů bylo Tunisko, ze kterého podle Frontexu přicestoval rekordní počet uprchlíků vůbec. Nebezpečnou cestu přes moře absolvovali v provizorních kovových lodích. Dále uprchlíci pocházeli z Guinei, nebo Pobřeží slonoviny. Zastoupení byli i uprchlíci z Libye, kteří nejčastěji cestovali ve dřevěných lodích a rybářských člunech, nebo v člunech ze sklolaminátu.¹⁴⁸

Na trase přes východní Středomoří se počet migrantů začal lehce zvyšovat od úpadku z důvodu epidemie covidu-19. Mezi nejvíce reportované národnosti patřili Syřané, Afghánci a Palestinci, kteří unikli z Palestiny před 7. říjnem, a další národnosti byli Libanonci a Libyjci.¹⁴⁹

Rekordní počet uprchlíků byl zaznamenán na západoafrické trase, která vede přes Kanárské ostrovy. Nárůst o 161 % oproti roku 2022 byl způsoben zvýšením počtu uprchlíků ze Senegalu, dále pak Maroka a Mali. Jako transportní prostředek používali rybářské lodě.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“, Frontex, 2024, viděno 4. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/publications/annual-brief-2023-kIY45B>

¹⁴⁶ Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“.

¹⁴⁷ Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“.

¹⁴⁸ Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“.

¹⁴⁹ Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“.

¹⁵⁰ Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“.

Trasa přes západní Středomoří byla vytížena o 12 % více v porovnání s rokem 2022. Nejvíce zastoupené národnosti byly Maročané a Alžířané. Pro transport velmi často využívali motorové lodě.¹⁵¹

Celkem v roce 2023 požádalo o azyl v některém z členských států EU 1,14 osob, počet se zvýšil o 18 %, je to nejvíce od migrační krize z roku 2015-2016. Azylanty přicházeli ze Sýrie, Afghánistánu a nově i z Turecka, a nejčastěji mířili do Německa, či Francie.¹⁵²

4.3. Postoj Evropské unie k migraci v roce 2023

V roce 2022 a začátkem roku 2023 byla pozornost Evropské unie primárně zaměřena na válku na Ukrajině a migraci spojenou s ní. Od začátku války v únoru 2022 do ledna 2024 z Ukrajiny uprchlo 6,3 milionů lidí. To se však v první polovině roku 2023 změnilo.¹⁵³

Co se týče migrace, Evropská rada mimořádně zasedala 9. února 2023 a lídři EU jednali o Ukrajině, ekonomice a migraci. V oblasti migrace diskutovali o posílení vnější činnosti, účinnější ochraně vnějších hranic a vnitřních aspektech. Konkrétně se zabývali zintenzivněním vnější činnosti, tedy provádění akčních plánů na trasách přes západní Balkán, centrální Středomoří, západní a východní Středomoří, podpoře při řešení nelegální migrace, sbližování vízové politiky, dále poukázali na to, jak je důležité mít jednotnou politiku EU v oblasti navracení osob a chtějí dosáhnout koordinovanějšího přístupu v celé EU. Řešili udělování víz a otázky azylu, ochranu vnějších hranic a podporu agentury Frontex, a boj proti obchodování s lidmi a využívání migrantů. Apelovala na nutnost co nejrychlejšího zprovoznění Systému vstupu/výstupu a Evropského systému pro cestovní informace a povolení. Chtějí finančně podpořit členské státy a posílit pátrací a záchranné činnosti.¹⁵⁴

¹⁵¹ Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“.

¹⁵² „Do Evropské unie přišlo v roce 2023 nejvíce žadatelů o azyl od migrační krize“, ČTK, viděno 7. duben 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/do-evropske-unie-prislo-v-roce-2023-nejvice-zadatelu-o-azyl-od-migracni-krize-346546>.

¹⁵³ „Ukraine Refugee Crisis: Aid, Statistics and News | USA for UNHCR“, UNHCR, viděno 29. leden 2024, <https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine/>.

¹⁵⁴ „Mimořádné zasedání Evropské rady, 9. února 2023“, Consilium Europa, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2023/02/09/>.

Další zasedání Evropské rady proběhlo 23. března 2023. Na pořadu jednání byla migrace pouze okrajově, žádali jen Radu a Komisi o přezkoumání provádění závěrů o migraci z únorového zasedání.¹⁵⁵

Na začátku června Rada přijala směrnici o vydávání jednotného povolení, která usnadňuje získání pobytu a práce v EU pro migranty ze třetích zemí. Zjednodušili postup podávání a vyřizování žádostí, umožnili změnu zaměstnavatele a upravili soubor společných práv pro tyto pracovníky.¹⁵⁶

Rada na zasedání 8. června dosáhla dohody k nařízení o řízení azylu a migrace. V EU se zavádí společné řízení pro lidi žádající o mezinárodní ochranu, které musí členské státy dodržovat. Společně s tím se zjednodušil proces pro žadatele a stanovili se jejich práva. Dále je v řízení zavedeno povinné řízení na hranicích, které má urychlit proces na hranicích, tedy rychle posoudit žádosti a jejich kredibilitu. V rámci nařízení se zavedl i nový mechanismus solidarity členských států, který spočívá ve finančních příspěvcích, relokaci nebo vyslání pracovníků. Obě nařízení jsou součástí paktu o migraci a azylu, který má za cíl reformovat pravidla EU o migraci a azylu.¹⁵⁷

Další zasedání Evropské rady proběhlo 29. a 30. června. Rada na něm vyjádřila zármutek nad nedávnými ztrátami na životech během tragédie ve Středozemním moři a v důsledku této události jednala o vnějším rozměru migrace. Předseda rady uvedl, že se především EU musí zaměřit na obchodování s lidmi, rozbití převaděčských sítí, účelného využívání migrantů, ale také by se měla snažit předejít nelegální migraci a zabránit lidem, aby se vydávali na cesty ohrožující život. Na zasedání Rada a Komise informovali o pokroku provádění závěrů ze zasedání 9. února, aby Evropská rada posun posoudila.¹⁵⁸

¹⁵⁵ „Evropská rada, 23. března 2023“, Consilium Europa, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2023/03/23/>.

¹⁵⁶ „Legální migrace: Rada se dohodla na vyjednávacím postoji pro přezkum směrnice o jednotném povolení“, Consilium Europa, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/06/08/legal-migration-council-settles-on-negotiating-position-for-review-of-single-permit-directive/>.

¹⁵⁷ „Migrační politika: Rada dosáhla dohody o nejdůležitějších právních předpisech v oblasti azylu a migrace“, Consilium Europa, viděno 30. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/06/08/migration-policy-council-reaches-agreement-on-key-asylum-and-migration-laws/>.

¹⁵⁸ „Závěry předsedy Evropské rady o vnějším rozměru migrace“, Consilium Europa, viděno 30. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/06/30/conclusions-by-the-president-of-the-european-council-on-the-external-dimension-of-migration/>.

Další vývoj v migrační politice EU nastal až 4. října, kdy se Rada EU dohodla na poslední složce společné evropské azylové a migrační politiky, a to na nařízení řešení krizových situací, účelného využívání migrace a zásahů vyšší moci v této oblasti. V rámci nařízení jsou zavedena nová pravidla týkající se azylového řízení a řízení o navrácení, která členské státy budou moci v případě krizových situací používat. Jak již zmiňovali dříve, členské státy mohou žádat o solidární příspěvky od dalších členských států v podobě relokace, finančních příspěvků atd. Toto nařízení je také součástí paktu o migraci a azylu.¹⁵⁹

Začátkem prosince předsednictví informovalo o pokroku, který se týkal paktu o migraci a azylu. O tomto paktu se v EU jednalo osm let a podle španělského ministra vnitra mají ke konečné dohodě velmi blízko. O reformě společného azylového systému, který se bude zabývat všemi aspekty migrace a azylu, a jednotlivých legislativních návrzích, právě teď jedná Rada a Evropský parlament.¹⁶⁰

Pakt o migraci a azylu dosáhl výrazného posunu 20. prosince, kdy se Rada a Evropský parlament dohodli na pěti klíčových nařízeních, které se zabývají právním rámcem EU v otázce azylu a migrace. Tato nařízení se týkají prověřování nelegálních migrantů, odebráním biometrických údajů a celkového procesu při podávání a vyřizování žádostí o azyl. Dále pak řešení krizových situací, spolupráci a solidaritě mezi členskými státy.¹⁶¹

¹⁵⁹ „Migrační politika: Rada se dohodla na mandátu týkajícím se právních předpisů EU zaměřených na krizové situace“, Consilium Europa, viděno 30. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/10/04/migration-policy-council-agrees-mandate-on-eu-law-dealing-with-crisis-situations/>.

¹⁶⁰ „Rada pro spravedlnost a vnitřní věci, 4.–5. prosince 2023“, Consilium Europa, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/jha/2023/12/04-05/>.

¹⁶¹ „Rada a Evropský parlament dosáhly výrazného posunu v reformě azylového a migračního systému EU“, Consilium Europa, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/12/20/the-council-and-the-european-parliament-reach-breakthrough-in-reform-of-eu-asylum-and-migration-system/>.

4.4. Postoj agentury Frontex k migraci v roce 2023

Agentura Frontex za rok 2023 provedla 24 operací, zachránila 155 000 lidí na moři a umožnila návrat 39 000 lidí. Rostl i počet zaměstnanců, kterých bylo v roce 2023 okolo 2500. Rok 2023 byl pro agenturu náročný, jelikož byla neregulární migrace nejvyšší od migrační krize z let 2015-2016.¹⁶²

4.4.1. Vývoj migrace v roce 2023 podle agentury Frontex

Už během prvních třech měsíců roku 2023 byl známý nárůst neregulárního přechodu hranic Evropské unie. Jednalo se 54 000, což bylo o 26 % více než za stejný čas v předchozím roce. Nejvíce aktivní cesty byly přes centrální Středomoří a západní Balkán. Významný nárůst byl v březnu. Frontex zapojil více než 2400 důstojníků speciálních jednotek a zaměstnanců Frontexu, aby podpořili členské státy EU a také sousední státy. Vzrostla také činnost organizovaných kriminálních skupin, které se podílely na pašování migrantů. Druhá nejvytíženější cesta byla západobalkánská, u které jsme ale mohli vidět pokles oproti předchozímu roku, díky podpoře vízové politiky a posílení kapacit hraničních kontrol Maďarskem.¹⁶³

S dalším měsícem migrace stále roste. Jen za duben do EU přišlo 25 200 uprchlíků. Nejvytíženější trasou stále zůstává trasa přes centrální Středomoří, ale u ostatních tras nastal pokles.¹⁶⁴

V květnu migrace stále rostla a byla o 160 % vyšší než za stejný čas v předchozím roce. Frontex zvýšil počet pracovníků a několik set.¹⁶⁵

Za celý půlrok neregulárně přešlo hranice přes 132 000 lidí. Je to nejvyšší počet lidí, který přešel hranice za první polovinu roku od roku 2016. Nejvytíženější cestu za první půlrok

¹⁶² „Frontex | 2023 Digital Leaflet“, Frontex, viděno 10. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/2023-in-brief/#>.

¹⁶³ „Detections in Central Mediterranean tripled in the first 3 months of 2023“, Frontex, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁶⁴ „Detections in Central Mediterranean at record level“, Frontex, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁶⁵ „Half of arrivals to the EU through the Central Mediterranean“, Frontex, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

představuje trasa přes centrální Středomoří. Tato cesta je ale stále jedna z nejnebezpečnějších a jen za červen se pohřešovalo 1900 osob. V tomto měsíci přešlo nelegálně hranice téměř 30 000 uprchlíků.¹⁶⁶

V červenci migrace opět rostla a Frontex tak navýšil počet svých pracovníků na externích hranicích.¹⁶⁷ Po letních měsících, v září se snížila vytiženost trasy přes centrální Středomoří, a pozici nejvytiženější cesty převzala trasa přes západní Balkán.¹⁶⁸

Na podzim vzrostla vytiženost západoafrické trasy. Trasa přes centrální Středomoří měla výrazný pokles a přešlo přes ni v říjnu ani ne 10 000 osob. Pokles jsme mohli vidět i u západobalkánské trasy, díky zpřísnění vízové politiky. Za celý rok 2023 se pohřešovalo více než 2500 uprchlíků, kteří se do EU vydali mořskou cestou, většina z nich zvolila trasu přes centrální Středomoří.¹⁶⁹

4.4.2. Práce agentury Frontex v roce 2023

Agentura Frontex po roce 2016 získala větší pravomoci, díky kterým mohla organizovat vlastní návratové operace a mohla operovat v zemích mimo EU pod podmínkou, že země sousedila alespoň s jedním členským státem. V roce 2023 agentura nejvíce operovala v Itálii, Španělsku, Řecku a na západě Balkánu. Celkově měla zhruba dva tisíce strážců a do roku 2027 jich plánuje mít cca 10 tisíc.¹⁷⁰ Na rok 2023 měla rozpočet 845 milionů euro.¹⁷¹

¹⁶⁶ „Central Mediterranean top migratory route into the EU in first half of 2023“, Frontex, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁶⁷ „Central Mediterranean accounts for more than half of irregular crossings into EU“, Frontex, viděno 11. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁶⁸ „Arrivals in the Central Mediterranean slow in September“, Frontex, viděno 11. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁶⁹ „Record arrivals on Western African route in October“, Frontex, viděno 11. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁷⁰ Jan Bartáček, „Explained | Nová krize? Migrace do EU v 10 otázkách“, *VOXPOT: reportáže, které spojují Česko se světem* (blog) 2023, viděno 11. duben 2024, <https://www.voxpot.cz/explained-nova-krize-migrace-do-eu-v-10-otazkach/>.

¹⁷¹ „Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž“, Evropská unie, viděno 11. duben 2024, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/frontex_cs.

4.4.2.1. Operace v Severní Makedonii

Agentura Frontex spolu se Severní Makedonií spustila 1. dubna 2023 novou společnou operaci v na vnějších hranicích této země s Řeckem. Jedná se o pátý nečlenský stát, ve kterém agentura operovala.¹⁷²

Do operace se zapojilo 100 strážníků agentury Frontex, kteří hlídkovali na hranicích, včetně kontrolování dokumentů, identifikování a registrování migrantů, označení ohrožených skupin včetně mladistvých bez doprovodu a pomoci obětem obchodování s lidmi.¹⁷³ Důležitou součástí bylo i shromažďování informací ohledně přes-hraničního zločinu, jelikož právě pašeráci a kriminálníci páchají na těchto hranicích zločiny. Frontex zároveň zaškolil strážníky Severní Makedonie.¹⁷⁴

Operace byla koordinována z Varšavy v Polsku, kde vedení Frontexu sídlí. Koordinátoři z agentury Frontex spolupracovali s koordinátory ze strany Severní Makedonie. Také do všech jednotlivých kroků operace jsou strážníci ze Severní Makedonie zapojeni a všechny kroky jsou vykonávány v souladu s národními právy, pravidly agentury a základními lidskými právy. Dodržování základních lidských práv Frontex od prosince roku 2022 kontroluje pomocí „Fundamental Rights Monitors“, což jsou speciálně vyškolení lidé, kteří kontrolují veškeré aktivity agentury.¹⁷⁵

Přítomnost strážníků měla zajistit větší bezpečnost a konec operace byl naplánován na 24. ledna 2024. V budoucnu by se tato operace měla rozšířit i na hranice s Albánií a Srbskem.¹⁷⁶

¹⁷² „Frontex launches joint operation in North Macedonia“, Frontex, viděno 11. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-in-north-macedonia-U413lv>.

¹⁷³ „Factsheet joint operation North Macedonia“, Frontex, viděno 12. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁷⁴ „Frontex launches joint operation in North Macedonia“, Frontex, viděno 12. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-in-north-macedonia-U413lv>.

¹⁷⁵ „About the Frontex operation in North Macedonia“, Frontex, viděno 12. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

¹⁷⁶ „Frontex launches joint operation in North Macedonia“, Frontex, viděno 12. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-in-north-macedonia-U413lv>.

4.4.2.2. Operace Global Chain

Frontex ve spolupráci s Rakouskem, Rumunskem, Europolem, Interpolem a dalšími 44 zeměmi provedl globální operaci Global Chain proti obchodování s lidmi, která proběhla od 8. do 15. května 2023.¹⁷⁷

Hlavním cílem operace bylo identifikovat oběti a potenciální oběti obchodování s lidmi a chránit je. Do operace bylo zapojeno 130 000 strážníků, kteří zkontrolovali 1,6 milionu lidí, tisíce aut, 8 000 letů a 4 000 checkpointů. V rámci této operace také posílil operaci VEGA Children, jelikož právě děti jsou častými oběťmi obchodování s lidmi.¹⁷⁸

V rámci operace bylo zadrženo a zatknuto 212 podezřelých a přes 1400 obětí bylo identifikováno. Mezi případy, které Frontex zveřejnil bylo 6 podezřelých v Srbsku, kteří se dopouštěli sexuálního zneužívání na ženách, v Rumunsku zadrželi 4 lidi podezřelé z vykořisťování a v Severní Makedonii zadrželi 11 podezřelých ze sexuálního zneužívání mladistvých a obchodování s lidmi.¹⁷⁹

4.4.2.3. Návratové operace

Agentura Frontex pomáhá členským státům s realizací dobrovolných či nucených návratů osob, které vyčerpali veškeré možnosti legitimního pobytu na území Evropské unie. Agentura nefiguruje v záležitostech týkajících se přímo rozhodnutí o návratu, o tom rozhoduje pouze daný členský stát. K návratovým cestám se primárně používá letecká doprava, pomocí běžných letů, nebo letů organizovaných přímo Frontexem, či členským státem. V tomto případě agentura podpoří organizaci i financování letu.¹⁸⁰

V první polovině roku 2023 členské státy navrátily 17 884 občanů bez občanství v jedné ze členských zemí. Z toho bylo 52 % dobrovolných a 48 % nedobrovolných návratů, což

¹⁷⁷ „212 arrests, 1426 victims identified in a global operation against human trafficking“, Frontex, viděno 12. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/212-arrests-1426-victims-identified-in-a-global-operation-against-human-trafficking-cZOAGy>.

¹⁷⁸ Frontex, „212 arrests, 1426 victims identified in a global operation against human trafficking“.

¹⁷⁹ Frontex, „212 arrests, 1426 victims identified in a global operation against human trafficking“.

¹⁸⁰ Frontex, „Frontex evaluation report Returns in the 1st Half of 2023“, viděno 12. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

poprvé, kdy Frontex zaznamenal více dobrovolných návratů. Všechny návraty byly provedeny pomocí letecké dopravy, z toho 70 % naplánovaných běžných letů a 30 % letů organizovaných Frontexem či členskými státy. Oproti první polovině roku 2022 se zvýšil počet návratů v první polovině roku 2023 o 60 %. Nejvíce návratů bylo z Německa a z Francie. Téměř všechny návratové lety byly zkontrolovány monitory pro základní lidská práva.¹⁸¹

4.4.2.4. Zahájení činnosti na hranicích mimo EU

Úředníci agentury Frontex v roce 2023 poprvé prováděli hraniční kontroly na hranicích mimo Evropskou unii. Tento projekt jako první uskutečnili na hraničním přechodu Palanca mezi Moldavskem a Ukrajinou, jako pomoc pro Ukrajinu zasaženou válkou.¹⁸²

4.4.3. Porušování lidských práv v období po vypuknutí migrační krize do roku 2023

Za období od roku 2015 do roku 2023 byla agentura Frontex několikrát nařčena z porušování lidských práv. V roce 2022 to vyústilo v obvinění agentury evropským úřadem pro boj proti podvodům (Olaf) za zakrývání porušování lidských práv v Řecku. Po dlouhé investigaci vyšlo najevo, že agentura nelegálně vykonávala tzv. “pushbacks”, tedy zamezovala uprchlíkům podávat žádosti o azyl, což je jejich právo. Místo toho je poslala do jiného státu nebo je nechala na moři. Díky tomuto obvinění tehdejší prezident agentury rezignoval na svou funkci. Po tomto incidentu vyšlo najevo, že Frontex zakrýval i další případy, kdy se jednalo o porušování lidských práv během roku 2020, nebo se jim ani nevěnoval.¹⁸³

Frontex byl také obviněn z neoprávněného navrácení migrantů zpět do kempů v Libyi a z netransparentní spolupráce s touto zemí. Agentura používá letadla a drony, aby zaregistrovala lodě s migranty ve Středozezemním moři, kteří hledají bezpečí v Evropě. Ale místo toho, aby při zaregistrování lodě s migranty na moři vyslali své jednotky, aby migrantům

¹⁸¹ Frontex, „Frontex evaluation report Returns in the 1st Half of 2023“

¹⁸² „Frontex initiates first-line border checks outside EU“, Frontex, viděno 13. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-initiates-first-line-border-checks-outside-eu-nXm2OJ?etrans=cs>.

¹⁸³ Gemma Bird, „EU Border Agency Frontex Accused of Covering up Human Rights Violations in Greece – the Allegations Explained“, The Conversation 2022, viděno 14. duben 2024, <http://theconversation.com/eu-border-agency-frontex-accused-of-covering-up-human-rights-violations-in-greece-the-allegations-explained-192372>.

pomohly a zachránily je, jako první kontaktovali Libyjskou námořní stráž, která migranty vrátila zpět do kempů, kde jsou vstaveni násilí, mučení a znásilnění.¹⁸⁴ Frontex toto obvinění popřel a dodal, že se vždy snaží migranty za každou cenu zachránit.¹⁸⁵

Podle Human Rights Watch od roku 2014 do roku 2023 zemřelo ve Středozezemním moři 25 000 osob. Frontex byl obviněn z toho, že schválně ruší operace v centrálním Středomoří, kde je situace nejvíce kritická a cesta přes něj je jedna z nejnebezpečnějších, aby zvýšil počet úmrtí, čím by mohl zastrašit migranty, kteří tuto cestu plánují absolvovat. Evropská komise toto obvinění zavrhlá s tím, že prioritou Frontexu vždy byla záchrana životů.¹⁸⁶

4.5. Komparace postoje EU a Frontexu k migraci v roce 2015 s rokem 2023

Migrační trendy se v roce 2015 a v roce 2023 lehce lišily. V roce 2015 podle dat agentury Frontex evropské hranice překročilo 1,83 milionu¹⁸⁷ uprchlíků. V roce 2023 to podle Frontexu bylo 1,14 milionu¹⁸⁸ uprchlíků, což činí rozdíl 700 000 osob oproti počátku migrační krize. V roce 2015 bylo nejvíce uprchlíků ze Sýrie a Afghánistánu. V roce 2023 se k těmto dvěma národnostem přidalo ještě Turecko. Na počátku migrační krize EU i Frontex monitorovali pouze tři hlavní migrační trasy – trasu přes centrální Středomoří, východní Středomoří a západní Středomoří. V průběhu let se k těmto třem migračním trasám přidaly trasy přes západní Afriku a západní Balkán, které v roce 2023 také monitoruje.

V roce 2015 Evropská unie a její členské státy takto enormní přísun uprchlíků nečekaly, oproti roku 2023, kdy s tímto jevem už měly zkušenosti. Z tohoto důvodu řešila EU problematiku migrace v roce 2015 výrazně častěji, než v roce 2023. Migrační a azylová politika EU nebyla

¹⁸⁴ „EU: Frontex’s Lack of Transparency on Libyan Cooperation to Be Heard in Court“, Amnesty International, viděno 14. duben 2024, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/eu-frontexs-lack-of-transparency-on-libyan-cooperation-to-be-heard-in-court/>.

¹⁸⁵ Giulia Carbonaro, „How Does Frontex Get Away with ‚Plain Murder?“, Euro News, viděno 12. duben 2024, <https://www.euronews.com/2023/03/28/a-collapse-of-the-rule-of-law-how-does-frontex-get-away-with-plain-murder>.

¹⁸⁶ Euro News, „How Does Frontex Get Away with ‚Plain Murder?“,

¹⁸⁷ „Kolik lidí opravdu přišlo do Evropy a proč je mylné mluvit o invazi. Fakta a mýty o uprchlících“, Aktuálně.cz, viděno 14. duben 2024, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/grafika-uprchlici-2015/r~8bf2c0b2d0ce11e59c4a002590604f2e/>.

¹⁸⁸ „Do Evropské unie přišlo v roce 2023 nejvíce žadatelů o azyl od migrační krize“, ČTK, viděno 14. duben 2024, <https://ct24.ceskatelivize.cz/clanek/svet/do-evropske-unie-prislo-v-roce-2023-nejvice-zadatelu-o-azyl-od-migracni-krize-346546>.

v roce 2015 natolik rozvinutá, aby krizi mohla řešit a z toho důvodu jednotlivé instituce začaly neprodleně pracovat na reformě migrační a azylové politiky.

Hlavy států a předsedové vlád se v rámci Evropské rady za rok 2015 sešly k tématu migrace celkem 19krát, oproti tomu v roce 2023 se k tomuto tématu sešly celkem ani ne 5krát. Na zasedáních byl hlavním bodem pakt o migraci a azylu a po tragédii ve Středozemním moři, kdy ztratilo život několik set migrantů, vyzvala EU opět k jednání. Evropská komise v roce 2015 hned od začátku migrační krize pracovala na balíčcích opatření k řešení krize, oproti roku 2023, kdy se především zabývala zhotovením reformy migrační a azylové politiky v podobě již zmiňovaného paktu o migraci a azylu. V Evropském parlamentu byla v roce 2015 migrace častým tématem zasedáních. Parlament často jednal se zástupci ze zemí původu uprchlíků a jednotliví poslanci se snažili hájit zájmy členských států a podpořit je. V roce 2023 parlament pracoval společně s radou na reformě. Jednotlivé rady EU jednali na téma migrace opakovaně, v závislosti na aktuálních událostech. Celkově instituce EU jednali o migraci v roce 2015 několikanásobně více než za rok 2023. V roce 2023 bylo hlavním tématem pro Radu EU a Výbor stálých zástupců pakt o migraci a azylu, který parlament 10. dubna 2024 po více než 10 letech¹⁸⁹ jednání schválil.

Ze srovnání tedy vyplývá, že oproti roku 2015 EU v roce 2023 nepotřebovala vyvíjet tolik úsilí k řešení problematiky migrace, protože už měla nástroje z roku 2015. Kritickým bodem může být to, že se EU snažila pracovat na řízení migrace v Evropské unii, ale stále nepodchytila a nesnažila se více řešit důvody, proč uprchlíci opouštějí své domovy.

Agentura Frontex, podobně jako Evropská unie pracovala v roce 2015 intenzivněji než v roce 2023. Na začátku migrační krize spouštěla nové operace a potýkala se s větším nátlakem uprchlíků s tím, že neměla tak velké kompetence. V roce 2023 využívala nástrojů z předchozích let a pracovala v rámci původních operací, ke kterým spustila jen pár nových. I když práce v roce 2015 byla intenzivnější, operací agentura vedla celkem 21. Oproti tomu v roce 2023 celkem vedla operací 24, ale v rámci těch byly i operace spojené s válkou na Ukrajině.

¹⁸⁹ „Europoslanci schválili migrační balíček. Podpora nebyla jistá do poslední chvíle“, ČTK, viděno 14. duben 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/europoslanci-schvalili-migracni-balicek-podpora-nebyla-jista-do-posledni-chvile-348063>.

S postupem let agentura získávala čím dál více pravomocí a měla čím dál více strážníků, čehož začala využívat. V roce 2023 měla okolo 2400 zaměstnanců a rozpočet jí narostl na 845 milionů eur, oproti tomu v roce 2015 měla rozpočet ve výši 143 milionů eur a zaměstnanců měla 300. Za celé období od roku 2015 do roku 2023 se potýkala s porušováním lidských práv.

Z analýzy je patrné, že Evropská unie i Frontex v obou zkoumaných obdobích věnovali migraci velké množství času a vyvinuli velké úsilí při řešení této problematiky. Jak již bylo avizováno, v roce 2015 se věnovali řízení migrace více, jelikož neměli potřebné nástroje, kterými by mohli operovat. V roce 2023 využívali dostupné nástroje, tudíž řízení migrace pro ně bylo jednodušší. V obou obdobích se primárně zabývali řízením krize, a ne řešením důvodů migrace.

4.6. Shrnutí

Migrace do Evropské unie přes Středozemní moře v roce 2023 začala opět narůstat. Pozornost EU i Frontexu byla ale zároveň nasměrovaná na migraci spojenou s válkou na Ukrajině. Co se týká migrace přes Středozemní moře, ze zkušenosti z vypuknutí migrační krize už věděli, jak v tomto případě jednat.

Evropská unie se od začátku konfliktu na Ukrajině primárně zabývala migrací spojenou s ním. Hlavním úspěchem roku 2023 byl posun v dohodě na reformě azylového a migračního systému, která vedla k zhotovení evropského paktu o migraci a azylu, který se ještě v prvním kvartálu roku 2024 projednával a čekal na finální schválení.¹⁹⁰

Frontex za rok 2023 ke stávajícím operacím spustil několik nových operací, které byly zaměřené na Severní Makedonii, obchodování s lidmi a operaci spojenou s konfliktem na Ukrajině na ukrajinských hranicích. V období od migrační krize, kdy byl Frontex významně vytížený, až do současnosti narážel na problémy s dodržováním lidských práv. Po obvinění z jednoho incidentu rezignoval tehdejší prezident Frontexu, ale v ostatních případech agentura vyvázla bez problémů. V roce 2023 měl Frontex úspěšné návratové operace.

¹⁹⁰ „Sledujeme vývoj okolo evropského paktu o migraci a azylu | Měníme systém. S odvahou!“, Férová migrační politika, viděno 14. duben 2024, <https://www.ferovamigracnipolitika.cz/sledujeme-vyvoj-okolo-evropskeho-paktu-o-migraci-a-azylu/>.

V komparaci můžeme vidět, jak se lišil přístup Evropské unie a Frontexu k migraci v roce 2015 a v roce 2023.

5. Závěr

Evropa se s problematikou migrace v novodobé historii začala potýkat hlavně po druhé světové válce. Zájem imigrantů byl především o západní Evropu, z důvodu lepší ekonomické situace. Každý stát si určoval migrační a azylovou politiku sám, ale se zvyšujícím se přílivem migrantů jak z Evropy, tak i z mimoevropských zemí, se začal vyvíjet integrační systém. Jelikož měla migrace zprvu ekonomický podtext, rozhodlo se o vytvoření společného trhu, díky kterému byla zrušena kontrola osob a zboží na vnitřních hranicích EU. Prvním krokem k vývoji migrační a azylové politiky byla Schengenská dohoda z roku 1985. Poté migrační politiku posunula Maastrichtská a Amsterodamská smlouva.

V roce 2015 zasáhla Evropu migrační krize, kdy se snažili evropské hranice překročit uprchlíci z východní Asie a Afriky. Evropská unie tak byla donucena reformovat svou migrační politiku, aby členské státy nátlak způsobený uprchlíky zvládly.

Evropská unie migrační krizi řešila v několika rovinách. Po vypuknutí krize zmobilizovala všechny instituce, aby začaly na řešení krize pracovat. Evropská rada se hned po katastrofě ve Středozemním moři sešla na mimořádném jednání a zavázala se ke kontrole a regulaci migračních toků a boji proti pašeráctví. Tyto dvě roviny jsou hlavní, které podle EU vedly k řešení migrační krize. Další roviny, které byly podle ní důležité k řešení migrační krize, byly solidarita mezi členskými státy, ochrana uprchlíků a pomoc lidem v nouzi. Evropská rada jednala se státy původu migrantů a tímto se snažila s nimi spolupracovat a předejít migraci. Především spolupracovala s Tureckem, jelikož přes něj proudilo do EU nejvíce syrských uprchlíků. Na společné spolupráci se finálně domluvili v roce 2016, to ale bylo kritizováno, především z důvodu podmínek, které EU Turecku přislíbila.

Evropská komise migraci řešila na dvou úrovních. Představila komplexní program pro migraci, který měl nastínit kroky pro řešení migrace – předejít nelegální migraci, záchrana životů na moři a posílení vnějších hranic, nová azylová politika a nová pravidla pro legální migraci. V průběhu roku pracovala na balíčcích opatření pro řešení migrační krize – celkem je představila tři a všechny se týkaly oblastí z programu pro migraci.

Evropský parlament řešil migraci na několika desítkách zasedání. Pro něj, i pro ostatní instituce to bylo prioritní téma. Parlament za rok 2015 projednával rozhodnutí komise a snažil se

v návrzích reflektovat zájmy členských států. O záležitostech spojených s migrací jednaly i jednotlivé Rady, které řešily aktuální témata.

Evropská unie v roce 2015 řešila migraci aktivně a snažila se rychle reagovat na aktuální události přijetím balíčků, opatření, posílení operativní složky Frontex a snažila se být solidární se zasaženými státy poskytnutím finanční podpory. I když EU neregulární migraci řešila a snažila se ji kontrolovat, nepodařilo se jí snížit počet uprchlíků a už vůbec ne úplně neregulární migraci zastavit, jak si přála. Soustředila se na to, co s uprchlíky udělá, až se dostanou na pevninu evropského kontinentu, ale efektivnější by mohlo být intenzivnější řešení problematiky se zeměmi původu uprchlíků a podchycení problému od samého počátku.¹⁹¹

Agentura Frontex, jako operativní složka Evropské unie, měla na starosti ochranu vnějších hranic EU a monitorování Středozemního moře. Evropské unii pomáhala pomocí operativních činností. Bojovala proti trestné činnosti a obchodování s lidmi, zřídila hotspoty, a hlídkovala a zároveň operovala ve vzduchu, na souši i na moři. Členským státům poskytla odbornou přípravu příslušníků ostrahy námořních hranic a pomáhala s řízením center pro uprchlíky. Díky operacím zachraňovala uprchlíky na moři a bojovala proti převaděčům. V roce 2015 podle Evropské unie agentura Frontex nereagovala na příliv migrantů dostatečně, tudíž jí EU navýšila rozpočet a kompetence potřebné k rozšířenějšímu řešení migrační krize. Z toho vyplývá, že podle unie agentura nenaplnila svou roli dostatečně. Alarmující je, že se agentura potýkala s obviněním z porušování lidských práv, přitom je jejím posláním uprchlíky chránit.

Postoj Evropské unie a Frontexu v roce 2015 a v roce 2023 se odlišuje tím, že v roce 2023 pro EU nebyla migrace prioritním tématem. Zároveň už Evropská unie měla více potřebných nástrojů k řešení migrace, než v roce 2015, tudíž problematice nevěnovala tolik pozornosti. Hlavním tématem v oblasti migrace v roce 2023 pro EU bylo zhotovení a přijetí paktu o migraci a azylu. Na druhé straně Frontex, po bezmála šestinásobném zvýšení rozpočtu a rozšíření kompetencí, vedl více operací a měl více strážníků. Tím pádem vykonával více práce než v roce 2015. To zároveň potvrzuje hypotézu, že Evropská unie a její instituce budou v roce 2023 připravenější a budou rychleji reagovat na nárůst uprchlíků než v roce 2015, protože už bude připravena na nárůst a bude mít k dispozici potřebné nástroje z roku 2015,

¹⁹¹ „Nelegální migrace v otázkách a odpovědích“, Člověk v tísni, viděno 16. duben 2024, <https://www.clovekvtisni.cz/nelegalni-migrace-v-otazkach-a-odpovedich-11242gp>.

i když v tomto roce nástroje měla v podobě operací, ale nebyla připravena. Část hypotézy se nepotvrdila, jelikož v roce 2015 agentura sice měla prostředky v podobě operací, ale neměla zdaleka tak velké kompetence a pravomoci, jako v roce 2023. To, že vlnu uprchlíků nečekala také hraje roli.

Frontex v průběhu let do roku 2023 rozšířil své působení na celkem devět operačních míst po hranicích Evropské unie, a to z důvodu rozšíření migračních tras a nových konfliktů. Z působení pouze ve Středozemním moři na hranicích Řecka s Tureckem, začal operovat na hranicích Itálie, západního Balkánu, Španělska, Kypru, v Lamanšském průlivu, a dále na hranicích s Moldavskem, v Černém moři a na východní hranici Evropské unie.¹⁹² To potvrdilo hypotézu, že Frontex se z prvotního působení jen u řeckých hranic s Tureckem rozšířil i na hranice dalších států u Středozemního moře.

Poslední hypotézou v práci je, že Evropská unie bude muset spolupracovat s aktéry jako je Turecko a Libye, aby zabránila masivní migraci do Evropy. Tato hypotéza se potvrdila a přinesla řešení, ale pouze krátkodobé. EU jednala s Tureckem a došla se závěru, který přinesl spolupráci a podporu Turecka ze strany Evropské unie. Změnu však můžeme vidět jen v období pěti let po schválení dohody, od roku 2021 se počet uprchlíků z Turecka začal opět zvyšovat. S Libyí EU jednala a podporovala ji, především v rámci Africké unie. Riziko spolupráce s těmito státy může být v tom, že tamní režimy jsou často nedemokratické a nedbají na dodržování lidských práv, tudíž EU přispívá často na praktiky, kdy se s uprchlíky nezachází dobře, nebo se peníze ani nedostanou tam, kam byly namířeny.¹⁹³

Migrace je velmi komplexní téma a dá se sledovat z několika úhlů pohledu. Bakalářská práce se zabývá migrací na úrovni Evropské unie a agentury Frontex. Zajímavým a důležitým tématem je také postoj a řešení migrace na úrovni jednotlivých členských států, a jak oni vnímají podporu ze strany Evropské unie a agentury Frontex. V tomto ohledu byl přijat pakt o migraci a azylu, což je velmi aktuální téma. Měl by představovat kompromis pro členské státy, ty ho ale kritizují hlavně kvůli bodu povinné solidarity, kdy jsou státy povinny pomoci

¹⁹² „Operations“, Frontex, viděno 16. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/operations/operations/>.

¹⁹³ „Nelegální migrace v otázkách a odpovědích“, Člověk v tísni, viděno 16. duben 2024, <https://www.clovekvtisni.cz/nelegalni-migrace-v-otazkach-a-odpovedich-11242gp>.

postiženým státům. Přijetím paktu chce EU předejít opakování krize z roku 2015.¹⁹⁴ Kromě reformy azylové a migrační politiky, by se EU mohla zaměřit na reformu systému získávání dlouhodobého pobytu legálními cestami, jelikož by to mohlo ulehčit neregulérní migraci.

Zajímavým pohledem na migraci jsou i demografické dopady na členské státy. Je o migranty, především jako levnou pracovní sílu, v Evropě stále poptávka? Kolik jich je takto zaměstnaných ve velkých firmách a jsou pro společnosti výhodní? Je také známo, že evropská populace stárne, a právě tomu by imigranti také mohli pomoci. Integrace migrantů je však stále velkým problémem a společenským tématem ve všech členských zemích.

Důležité v oblasti migrace je zjistit důvody, proč lidé prchají, a zda se dá těmto důvodům předejít. Ve státech, kde řadí občanské války a nepokoje, je složitě situaci řešit a ani vnější instituce ve většině případech neuspějí. Jiné to je však s migrací způsobenou špatnými ekonomickými podmínkami, kde by vyspělé státy a mezinárodní instituce mohly více spolupracovat se zasaženými státy, ze kterých lidé prchají a tím zmenšit počet lidí hledající lepší podmínky v EU.

Dalším pohledem by mohlo být řešení migrace na úrovni neziskových organizací a jak ony monitorují zacházení s migranty. Na to se váže problematika porušování lidských práv agenturou Frontex, která je alarmující a mělo by se pracovat na jejím zamezení.

K problematice migrace je nespočet navazujících témat, která by bylo zajímavé zkoumat a pracovat na jejich vývoji a tím zlepšit situaci nejen v Evropě. Evropská unie se v kontextu aktuálních konfliktů a dalších vznikajících konfliktů bude s migrací dále potýkat a další vývoj bude zajímavé sledovat.

¹⁹⁴ „PŘEHLEDNĚ: Evropský pakt o migraci a azylu“, ČT24, viděno 16. duben 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/prehledne-evropsky-pakt-o-migraci-a-azyly-348056>.

Seznam literatury

Bogdan Grenda, „The Impact of Migration-Related Threats on the Security of European Countries”, WSB University in Poznań 2017, viděno 11. březen 2024, https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/15142/The_%20Impact_of_Migration-.

David Henig, „Migrace”, University of Durham (UK), viděno 6. březen 2024, www.antropologie.czu.cz.

Frontex, „Frontex Annual Brief 2023“, Frontex, 2024, viděno 4. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/publications/annual-brief-2023-kIY45B>.

Frontex, „Frontex evaluation report Returns in the 1st Half of 2023“, viděno 12. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Frontex general report 2015”, Frontex Publications 2016, viděno 10. leden 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2819/2924>.

Frontex, „Frontex Risk Analysis Q3 2015”, viděno 18. říjen 2023, https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q3_2015.pdf.

Gérard Claude, „Migrations en Méditerranée“, Ellipses, 2002.

Hana Vitnerová, „Srovnání francouzského a britského přístupu k integraci přistěhovalců”, Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2008, viděno 25. únor 2024, <https://dodo.is.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/115787/130094677.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Hooghe, M., Trappers, A., Meuleman, B., & Reeskens, T., „Migration to European Countries: A Structural Explanation of Patterns, 1980–2004”, *International Migration Review*, 42(2), 476–504, 2008, <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2008.00132.x>.

Jan Krotký, „Migration discourse in the European Parliament: Boundary work and determinants“, Brno, 2020, viděno 23. října 2023, <https://is.muni.cz/th/ue9yd/>.

Kateřina Bendová, „Azylová a imigrační politika Evropské unie“, Stálá kancelář Jihočeského a Královéhradeckého kraje v Bruselu 2021, viděno 7. března 2024, <https://www.khk.cz/assets/krajeveu/staz/zav-prace/Zaverecna-prace--Katerina-Bendova.pdf>.

Klaus Bade, „Migration in European history“, John Wiley & Sons, 2008.

Markéta Šuláková, „Evropská unie a problém mezinárodní migrace“, vysoká škola Ambis 2021, viděno 10. leden 2024, https://is.ambis.cz/th/vr9um/Bc._prace_Sulakova_38119.pdf.

Martine Durand a Georges Lemaître, „La politique migratoire française à un tournant“, *Économie internationale* 108, č. 4 (2006), 115–37, viděno 23. únor 2024, <https://doi.org/10.3917/eoi.108.0115>.

Miloš Fňukal, „Dopady migrací ze zemí bývalé Jugoslávie“, 2007, viděno 25. únor 2024, <https://geography.upol.cz/vyzkumne-projekty-2005>.

Pavla Nuličková, „Role agentury FRONTEX v řízení evropské migrační krize“, Praha, 2018, viděno 23. leden 2024, https://vskp.vse.cz/72713_role_agentury_frontex_vrizeni_evropske_migracni_krize.

Zdroje

Aktuálně.cz, „Kolik lidí opravdu přišlo do Evropy a proč je mylné mluvit o invazi. Fakta a mýty o uprchlících“, viděno 14. duben 2024, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/grafika-uprchlici-2015/r~8bf2c0b2d0ce11e59c4a002590604f2e/>.

Aktuálně.cz, „Pád komunismu v grafech: podívejte se, jak změna režimu vylidnila východ Evropy“, viděno 35. únor 2024, <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/presuny-obyvательства-v-evrope-po-padu-komunismu/r~05ab13dae8e311e8b9390cc47ab5f122/>.

Aktuálně.cz, „Uprchlíci jsou bezpečnostní riziko. Nemůžeme ale na ně hledět jako na teroristy, říká šéf Frontexu“, viděno 11. březen 2024, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/uprchlici-predstavuji-bezpecnostni-riziko-pripousti-sef-fron/r~946c91a6a73811e5b745002590604f2e/>.

Amnesty Česká republika, „Migrace – terminologie“, viděno 6. března 2024, <https://www.amnesty.cz/migrace/terminologie>.

Amnesty International, „EU: Frontex’s Lack of Transparency on Libyan Cooperation to Be Heard in Court“, viděno 14. duben 2024, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/eu-frontexs-lack-of-transparency-on-libyan-cooperation-to-be-heard-in-court/>.

Consilium Europa, „Časová osa – migrační a azylová politika EU“, viděno 4. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/migration-timeline/>.

Consilium Europa, „Euco Conclusions 2015“, viděno 30. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/media/21673/euco-conclusions-15102015-cs.pdf>.

Consilium Europa, „Evropská rada, 23. března 2023“, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2023/03/23/>.

Consilium Europa, „Evropská rada, 25.–26. června 2015“, viděno 23. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2015/06/25-26/>.

Consilium Europa, „Legální migrace: Rada se dohodla na vyjednávacím postoji pro přezkum směrnice o jednotném povolení“, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/06/08/legal-migration-council-settles-on-negotiating-position-for-review-of-single-permit-directive/>.

Consilium Europa, „Migrační a azylová politika EU“, viděno 13. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/>.

Consilium Europa, „Migrační politika: Rada dosáhla dohody o nejdůležitějších právních předpisech v oblasti azylu a migrace“, viděno 30. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/06/08/migration-policy-council-reaches-agreement-on-key-asylum-and-migration-laws/>.

Consilium Europa, „Migrační politika: Rada se dohodla na mandátu týkajícím se právních předpisů EU zaměřených na krizové situace“, viděno 30. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/10/04/migration-policy-council-agrees-mandate-on-eu-law-dealing-with-crisis-situations/>.

Consilium Europa, „Mimořádné zasedání Evropské rady konané dne 23. dubna 2015 – prohlášení“, viděno 19. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/04/23/special-euco-statement/>.

Consilium Europa, „Mimořádné zasedání Evropské rady, 23. dubna 2015“, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2015/04/23/>.

Consilium Europa, „Mimořádné zasedání Evropské rady, 9. února 2023“, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2023/02/09/>.

Consilium Europa, „Neformální zasedání hlav států a předsedů vlád, 23. září 2015 – Prohlášení“, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/09/23/statement-informal-meeting/>.

Consilium Europa, „Opatření EU k řešení situace v oblasti migrace v Turecku“, viděno 4. duben 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>.

Consilium Europa, „Opatření EU v reakci na nelegální vstupy do Španělska“, viděno 4. duben 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/western-routes/>.

Consilium Europa, „Pakt o migraci a azylu“, viděno 28. ledna 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/>.

Consilium Europa, „Předseda Donald Tusk jmenoval Pierra Vimonta osobním vyslancem pro konferenci ve Vallettě“, viděno 23. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/06/16/tusk-appoints-vimont-valletta-conference/>.

Consilium Europa, „Rada a Evropský parlament dosáhly výrazného posunu v reformě azylového a migračního systému EU“, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/12/20/the-council-and-the-european-parliament-reach-breakthrough-in-reform-of-eu-asylum-and-migration-system/>.

Consilium Europa, „Rada pro spravedlnost a vnitřní věci, 20. července 2015“, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/jha/2015/07/20/>.

Consilium Europa, „Rada pro spravedlnost a vnitřní věci, 4.–5. prosince 2023“, viděno 29. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/jha/2023/12/04-05/>.

Consilium Europa, „Rada pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport, 23.–24. listopadu 2015“, viděno 14. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/eycs/2015/11/23-24/>.

Consilium Europa, „Rada se dohodla na relokaci 40 000 uprchlíků z Řecka a Itálie“, viděno 28. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/09/14/jha-relocation-refugees/>.

Consilium Europa, „Vallettský summit o migraci, 11.–12. listopadu 2015“, viděno 14. ledna 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>.

Consilium Europa, „Vyjádření předsedy Donalda Tuska po mimořádném zasedání Evropské rady k otázce migračních tlaků ve Středomoří“, viděno 19. říjen 2023, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/04/23/final-remarks-tusk-european-council-migration/>.

Consilium Europa, „Záchrana životů na moři a boj proti převaděčství migrantů“, viděno 13. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/saving-lives-sea/>.

Consilium Europa, „Zasedání hlav států a předsedů vlád zemí EU s Tureckem, 29. 11. 2015 - Prohlášení EU a Turecka“, viděno 15. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement/>.

Consilium Europa, „Závěry o migraci – Evropská rada (17. prosince 2015)“, viděno 15. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/12/17/euco-conclusions-migration/>.

Consilium Europa, „Závěry předsedy Evropské rady o vnějším rozměru migrace“, viděno 30. leden 2024, <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/06/30/conclusions-by-the-president-of-the-european-council-on-the-external-dimension-of-migration/>.

Council of European union, „High.level conference on the Eastern Mediterranean/Western Balkans route“, viděno 28. říjen 2023, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12876-2015-INIT/en/pdf>.

Česká televize, „Třicet milionů migrantů. Po válce Evropa zažila stěhování národů“, viděno 23. únor 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/tricet-milionu-migrantu-po-valce-evropa-zazila-stehovani-narodu-49912>.

Český rozhlas, „Ropná naleziště a ropné šoky“, viděno 23. únor 2024, <https://plus.rozhlas.cz/ropna-naleziste-a-ropne-soky-8636949>.

Člověk v tísni, „Nelegální migrace v otázkách a odpovědích“, viděno 16. duben 2024, <https://www.clovekvtisni.cz/nelegalni-migrace-v-otazkach-a-odpovedich-11242gp>.

Člověk v tísni, „Nelegální migrace v otázkách a odpovědích“, viděno 16. duben 2024, <https://www.clovekvtisni.cz/nelegalni-migrace-v-otazkach-a-odpovedich-11242gp>.

Člověk v tísni, „Václav Krejčí: Migrace z Afriky do Evropy“, viděno 20. březen 2024, <https://www.clovekvtisni.cz/vaclav-krejci-migrace-z-afriky-do-evropy-3303gp>.

ČT 24, „1500 utonulých od začátku roku. Středozemní moře je pro migranty nejrizikovější cestou, říká OSN“, viděno 25. březen 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/1500-utonulych-od-zacatku-roku-stredozemni-more-je-pro-migranty-nejrizikovejsi-cestou-rika-osn-77046>.

ČT24, „PŘEHLEDNĚ: Evropský pakt o migraci a azylu“, viděno 16. duben 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/prehledne-evropsky-pakt-o-migraci-a-azylu-348056>.

ČTK, „Do Evropské unie přišlo v roce 2023 nejvíce žadatelů o azyl od migrační krize“, viděno 7. duben 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/do-evropske-unie-prislo-v-roce-2023-nejvice-zadatelu-o-azyl-od-migracni-krize-346546>.

ČTK, „Do Evropské unie přišlo v roce 2023 nejvíce žadatelů o azyl od migrační krize“, viděno 14. duben 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/do-evropske-unie-prislo-v-roce-2023-nejvice-zadatelu-o-azyl-od-migracni-krize-346546>.

ČTK, „Europoslanci schválili migrační balíček. Podpora nebyla jistá do poslední chvíle“, viděno 14. duben 2024, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/europoslanci-schvalili-migracni-balicek-podpora-nebyla-jista-do-posledni-chvile-348063>.

ČTK, „Turecko tvrdí, že splnilo podmínky pro bezvízový styk s EU“, Deník.cz, viděno 11. března 2024, https://www.denik.cz/ze_sveta/turecko-tvrdi-ze-splnilo-podminky-pro-bezvizovy-styk-s-eu-20160630.html.

Data World Bank, „International migrant stock, total | Data“, viděno 6. března 2024, https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.TOTL?name_desc=false.

Echo24, „EU stárne, potřebuje o milion legálních přistěhovalců ročně víc, řekla eurokomisařka - Echo24.cz“, viděno 2. března 2024, [//echo24.cz/a/HrQEf/zpravy-svet-eu-potrebuje-o-milion-legalnich-migrantu-vice](https://echo24.cz/a/HrQEf/zpravy-svet-eu-potrebuje-o-milion-legalnich-migrantu-vice).

European Commission, „A European Border and Coast Guard to Protect Europe’s External Borders“, viděno 20. říjen 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_6327.

European Commission, „Common European Asylum System“, viděno 7. března 2024, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en.

European Commission, „European Commission Makes Progress on Agenda on Migration“, viděno 19. říjen 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5039.

European Commission, „Refugee Crisis“, viděno 19. říjen 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5596.

European Commission, „Talent Partnerships“, viděno 7. března 2024, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/talent-partnerships_en.

European Parliament, „2014 European Parliament Elections – AGE Platform Europe“, viděno 20. říjen 2023, <https://www.age-platform.eu/2014-european-parliament-elections/>.

European Union, „Asylum Applications – Annual Statistics“, viděno 4. duben 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics.

Evropská parlament, „MEPs voice concerns over detention and reception conditions for asylum seekers | Zpravodajství“, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20151210IPR06848/meps-voice-concerns-over-detention-and-reception-conditions-for-asylum-seekers>.

Evropská unie, „Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž“, viděno 11. duben 2024, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/frontex_cs.

Evropská unie, „Historie EU – 2000–09“, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2000-09_cs.

Evropská unie, „Historie EU a průkopníci evropské myšlenky“, viděno 10. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_cs.

Evropská unie, „Historie Evropské unie 1980–1989“, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1980-89_cs.

Evropská unie, „Historie Evropské unie 1990–1999“, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1990-99_cs.

Evropská unie, „Historie Evropské unie 2010–2019“, viděno 11. leden 2024, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/2010-19_cs.

Evropský parlament, „Debata o stavu EU 2015: Hlavní prioritou musí být uprchlická krize, říká Juncker | Zpravodajství“, viděno 21. říjen, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20150909STO92301/debata-o-stavu-eu-2015-hlavni-prioritou-musi-byt-uprchlicka-krize-rika-juncker>.

Evropský parlament, „MEPs approve first emergency rules for distributing asylum seekers in the EU | Zpravodajství“, viděno 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20150903IPR91518/meps-approve-first-emergency-rules-for-distributing-asylum-seekers-in-the-eu>.

Evropský parlament, „Migrace: Parlament vyzývá k přijetí okamžitých opatření na záchranu životů | Zpravodajství“, viděno 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20150424IPR45723/migrace-parlament-vyzyva-k-prijeti-okamzitych-opatreni-na-zachranu-zivotu>.

Evropský parlament, „Migrace: Poslanci diskutovali o plánech EU | Zpravodajství“, viděno, 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20150519STO56415/migrace-poslanci-diskutovali-o-planech-eu>.

Evropský parlament, „Návrh usnesení o tragédiích, k nimž došlo v poslední době ve Středozemním moři, a o migrační a azylové politice EU | B8-0379/2015“, viděno 25. březen 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2015-0379_CS.html.

Evropský parlament, „Nezaměňujte uprchlíky s teroristy – zvyšte raději bezpečnost, naléhají poslanci | Zpravodajství“, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20151120IPR03639/nezamenujte-uprchliky-s-teroristy-zvyste-radeji-bezpecnost-nalehaji-poslanci>.

Evropský parlament, „Pan Ki-mun o migraci: ‚Nejvyšší prioritou by měla být záchrana životů | Zpravodajství“, viděno, 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20150526STO59634/pan-ki-mun-o-migraci-nejvyssi-prioritou-by-mela-byt-zachrana-zivotu>.

Evropský parlament, „Stěhování se za prací: Jak zlepšit právní možnosti práce v EU?“, viděno 7. března 2024, <https://www.europarl.europa.eu/topics/cs/article/20230413STO79903/stehovani-se-za-praci-jak-zlepsit-pravni-moznosti-prace-v-eu>.

Evropský parlament, „Syria and Africa Funds: Parliament urges member states to pay up | Zpravodajství“, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20151110IPR01805/syria-and-africa-funds-parliament-urges-member-states-to-pay-up>.

Evropský parlament, „Volný pohyb osob | Fakta a čísla o Evropské unii | Evropský parlament“, viděno 31. březen 2024, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/147/volny-pohyb-osob>.

Evropský parlament, „Zástupci jezidské menšiny v Iráku jednali s předsedou Parlamentu | Zpravodajství“, viděno, 21. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/world/20150505STO50326/zastupci-jezidske-mensiny-v-iraku-jednali-s-predsedou-parlamentu>.

Evropský parlament, „Ska Kellerová: „Potřebujeme systém prospěšný pro uprchlíky i celou společnost“ | Zpravodajství“, viděno 22. říjen 2023, <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20150909STO92392/ska-kellerova-potrebuje-system-prospesny-pro-uprchliky-i-celou-spolecnost>.

Férová migrační politika, „Sledujeme vývoj okolo evropského paktu o migraci a azylu | Měníme systém. S odvahou!“, viděno 14. duben 2024, <https://www.ferovamigracnipolitika.cz/sledujeme-vyvoj-okolo-evropskeho-paktu-o-migraci-a-azylu/>.

Frontex, „212 arrests, 1426 victims identified in a global operation against human trafficking“, viděno 12. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/212-arrests-1426-victims-identified-in-a-global-operation-against-human-trafficking-cZOAGy>.

Frontex, „About the Frontex operation in North Macedonia“, viděno 12. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Annual Brief 2023“, viděno 4. duben 2024, https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/General/Annual_Brief_2023.pdf.

Frontex, „Arrivals in the Central Mediterranean slow in September“, viděno 11. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Central Mediterranean accounts for more than half of irregular crossings into EU“, viděno 11. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Central Mediterranean top migratory route into the EU in first half of 2023“, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Co je to Frontex?“, viděno 18. ledna 2024, <https://www.frontex.europa.eu/cs/onas/co-je-to-frontex/>.

Frontex, „Detections in Central Mediterranean at record level“, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Detections in Central Mediterranean tripled in the first 3 months of 2023“, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Factsheet joint operation North Macedonia“, viděno 12. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Frontex | 2023 Digital Leaflet“, viděno 10. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/2023-in-brief/#>.

Frontex, „Frontex initiates first-line border checks outside EU“, viděno 13. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-initiates-first-line-border-checks-outside-eu-nXm2OJ?etrans=cs>.

Frontex, „Frontex launches joint operation in North Macedonia“, viděno 11. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-in-north-macedonia-U4l3lv>.

Frontex, „Frontex launches joint operation in North Macedonia“, viděno 12. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-in-north-macedonia-U4l3lv>.

Frontex, „Frontex launches joint operation in North Macedonia“, viděno 12. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-in-north-macedonia-U4l3lv>.

Frontex, „Frontex launches Joint Operation Triton“, viděno 5. únor 2024, <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-joint-operation-triton-JSYpL7>.

Frontex, „Fundamental rights training for border guards“, viděno 22. leden 2024, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Training/Fundamental_Rights_Training_for_Border_Guards1.pdf.

Frontex, „Half of arrivals to the EU through the Central Mediterranean“, viděno 10. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Migratory Map“, viděno 4. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/>.

Frontex, „Operations“, viděno 16. duben 2024, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/operations/operations/>.

Frontex, „Record arrivals on Western African route in October“, viděno 11. duben 2024, <https://prd.frontex.europa.eu/>.

Frontex, „Správní rada“, viděno 22. ledna 2024, <https://www.frontex.europa.eu/cs/onas/spravni-rada/>.

Gemma Bird, „EU Border Agency Frontex Accused of Covering up Human Rights Violations in Greece – the Allegations Explained“, The Conversation 2022, viděno 14. duben 2024, <http://theconversation.com/eu-border-agency-frontex-accused-of-covering-up-human-rights-violations-in-greece-the-allegations-explained-192372>.

Giulia Carbonaro, „How Does Frontex Get Away with ‚Plain Murder?“, Euro News, viděno 12. duben 2024, <https://www.euronews.com/2023/03/28/a-collapse-of-the-rule-of-law-how-does-frontex-get-away-with-plain-murder>.

Globe24.cz, „Migrační krize vrcholila v roce 2015, od té doby počty klesly“, viděno 24. březen 2024, <https://globe24.cz/svet/migracni-krize-vrcholila-v-roce-2015-od-te-doby-pocty-klesly.28d3d8eb>.

Human Rights Watch, „Frontex Failing to Protect People at EU Borders“, viděno 22. leden 2024, <https://www.hrw.org/news/2021/06/23/frontex-failing-protect-people-eu-borders>.

Jan Bartáček, „Explained | Nová krize? Migrace do EU v 10 otázkách“, VOXPOT: reportáže, které spojují Česko se světem (blog) 2023, viděno 11. duben 2024, <https://www.voxpot.cz/explained-nova-krize-migrace-do-eu-v-10-otazkach/>.

Julia Pascual, „Fabrice Leggeri, numéro trois du RN aux européennes, visé par une plainte pour complicité de crime contre l’humanité“, Le Monde.fr, viděno 23. duben 2024, https://www.lemonde.fr/societe/article/2024/04/23/fabrice-leggeri-numero-3-du-rn-aux-europeennes-vise-par-une-plainte-pour-complicite-de-crime-contre-l-humanite_6229453_3224.html.

Kurzy.cz, „Přilákání kvalifikovaných a talentovaných pracovníků do EU – Otázky a odpovědi“, viděno 7. března 2024, <https://www.kurzy.cz/zpravy/647553-prilakani-kvalifikovanych-a-talentovanych-pracovniku-do-eu-otazky-a-odpovedi/>.

Lékaři bez hranic, „Pět informací, které změní váš pohled na migranty a uprchlíky“, viděno 19. leden 2024, <https://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/clanek/pet-informaci-ktere-zmeni-vas-pohled-na-migranty-uprchliky>.

Lidovky.cz, „Akční plán EU: Turecko dostane za uprchlíky peníze a usnadněná víza | Svět | Lidovky.cz“, viděno 11. března 2024, https://www.lidovky.cz/svet/akcni-plan-eu-turecko-dostane-za-uprchliky-penize-a-usnadnena-viza.A151016_104120_ln_zahranici_msl.

MVČR, „Mezinárodní ochrana – Aktuální informace o migraci“, viděno 7. března 2024, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

MVČR, „Slovníček pojmů – Aktuální informace o migraci“, viděno 6. března 2024, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

Portál veřejné správy, „Právní postavení dlouhodobě pobývajících rezidentů v Evropském společenství“, viděno 7. března 2024, <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/priznani-pravniho-postaveni-dlouhodobepobyvajiciho-rezidenta-v-evropskem-spolecenstvi-na-uzemi-S7524>.

SchengenVisaInfo, „The Schengen Agreement – History and the Definition“, viděno 10. leden 2024, <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-agreement/>.

Sociologická encyklopedie, „Slovníček pojmů – Migrace“, viděno 5. března 2024, <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Migrace>.

UNHCR Česká republika, „Uprchlíci“ a „migranti“, viděno 6. března 2024, <https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html.html>.

UNHCR Northern and Eastern Caribbean, „How to Seek Asylum“, viděno 6. března 2024, <https://help.unhcr.org/caribbean/asylum/https%3A%2F%2Fhelp.unhcr.org%2Fcaribbean%2Fasylum%2F>.

UNHCR, „Global Appeal - 2017 Update“, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2017-update>.

UNHCR, „Global Appeal - 2019 Update“, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2019-update>.

UNHCR, „Global Appeal 2018-2019“, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2018-2019>.

UNHCR, „Global Appeal 2020-2021“, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2020-2021>.

UNHCR, „Global Report 2020“, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-report-2020>.

UNHCR, „Global Report 2021“, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-report-2021-french>.

UNHCR, „Global Report 2022“, viděno 4. duben 2024, <https://reporting.unhcr.org/global-report-2022>.

UNHCR, „Ukraine Refugee Crisis: Aid, Statistics and News | USA for UNHC“, viděno 29. leden 2024, <https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine/>.

United Nations, „Všeobecná deklaráce lidských práv - Čl. 14“, viděno 6. března 2024, https://mzv.gov.cz/file/3156327/Vseobecna_deklarace_lidskych_prav.pdf.

Zdeněk Müller, „Francii straší polský instalatér“, Hospodářské noviny, viděno 25. únor 2024, <https://hn.cz/c1-15976530-francii-strasi-polsky-instalater>.